ΕΤΟΣ Γ'.— ΤΟΜΟΣ Β'. — Ἀριθμὸς 3

Ἐν Κων]πόλει, 1 Σεπτεμβρίου 1911

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

ἐν Κων)πόλει Γρ. 30
ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις » 40
ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ Φρ. 10

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ
ΚΟΥΡΣΟΥΜ ΧΑΝ.

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

Ἕκαστον φύλλον Γρ. 1.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΜΠΗΚΑΝ ΚΛΕΦΤΕΣ ΣΤΟ ΜΑΝΤΡΙ.

Τί χινοπωριάτικη ξάστερη βραδειά, ποῦ εἶταν ἐκείνη ἡ βραδειά!

Ὁ οὐρανὸς ἀφέγγαρος καὶ καταγαλάζιος, εἶταν στολισμένος μὲ χίλια μύρια κατάλαμπρα ἀστέρια, ἄλλα μεγάλα κι' ἄλλα μικρά, ἄλλα μὲ σταθερὸ κι' ἄλλα μὲ ὑπότρεμο φῶς, κρέμονταν ἀπὸ τὸν οὐράνιο θόλο καὶ φαίνονταν σὰ νὰ γλυκομιλοῦσαν ἄλλα πλάγι πλάγι, σὰν ἀγαπημένα ταίρια, ἄλλα τὸ ἕνα πίσω ἀπὸ τ' ἄλλο σὰν στρατοκόποι, κι' ἄλλα κοπαδιαστὰ δῶθε κεῖθε σὰν πρόβατα μέσα σ' ἀπέραντο λουλουδόσπαρτο λειβάδι, καὶ μέσα σ' ὅλον αὐτὸν τὸν ἀστερόκαμπο, ξεφάνταζε ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα, σὰν ἀστροβασιλιᾶς τριπλόσωμος τὸ πλειὸ λαμπερὸ ἀπ' ὅλα, ὁ ὑπέρλαμπρος Ἀποσπερίτης, κρεμασμένος ψηλὰ στὸ δύσμα, σὰ χρυσαφένια καντήλα, μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ.

Τὸ χωριό, φωλιασμένο ψηλὰ στὴ ράχη σκεπάζονταν μὲ τὰ θολὰ σκοτάδια τ' ἀπόσπερνου, τὰ σκυλλιά, ἄλλα ἀληχτοῦσαν, ἄλλα κλιαφάνιζαν, κι' ἄλλα βάβιζαν ἀπὸ τὲς φράχτες τῶν αὐλῶν τοὺς ἀνθρώπους, τὰ πράμματα καὶ τὰ σπιτιάρικα γιδοπρόβατα, ποῦ περνοῦσαν στὸ δρόμο, τὰ παράθυρα φεγγοβολοῦσαν σὰν ἐπίγεια ἀστέρια, καὶ πάνω ἀπὸ τὲς ράχες καὶ τὰ ραχοβούνια καὶ κάτω ἀπὸ τὰ λακκώματα καὶ τὲς πλαγιὲς ἔρχονταν ἕνα ἀνάρμονο ἁρμονικὸ λάλημα κουδουνιῶν καὶ κυπριῶν τῶν κοπαδιῶν, ποῦ ἄλλα κατηφοροῦσαν, ἄλλα ἀνηφοροῦσαν κι' ἄλλα ἰσοδρομοῦσαν ἀγάλια - ἀγάλια πρὸς τ' ἀπόγονα μαντριά, κι' ἡ Σιγαλιὰ τῆς Νύχτας προχωροῦσε, σὰν καμαρωμένη Βασίλισσα, ἀπ' ὅλες τὲς μεριές, κι' ἔρχονταν νὰ θρονιστῇ στὸ σκοτεινὸ χτιστὸ θρόνο της.

Ἄρχιζαν νὰ παύουν λίγο - λίγο τὰ γαυγίσματα τῶν σκυλλιῶν, τὰ χλιμιντρίσματα τῶν φορτηγῶν, τὰ μουγκρίσματα τῶν βωδιῶν, οἱ φωνὲς τῶν ἀνθρώπων, κι' ὁ ποδοβολητὸς ὅλης τῆς κινούμενης Πλάσης, καὶ πέρα ἀπὸ τὴν ὥμορφη ράχη ἔσκισε τὸν ἀγέρα ἕνα χιλιαρμόνιο φλογερολάλημα, σὰν θεϊκὴ εὐλογία, σὰ νἀβγαίνε μὲς ἀπὸ τὰ δεντρόφυτα καὶ λουλουδόσπαρτα περιβόλια τοῦ Παραδείσου. Νόμιζε κανεὶς ὅτι ὁ οὐρανὸς ἀπὸ πάνω μ' ὅλα τ' ἄστρα του, κι' ἡ Γῆ ἀπὸ κάτω μ' ὅλα της τὰ βουνά, τὲς ράχες, τοὺς κάμπους καὶ τὰ λακκώματα στάθηκαν ν' ἀκούσουν τὸ νέον Ὀρφέα.

Μιὰ σκιὰ μὲ περπάτημα ἀέρινο ξέβγηκε ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ προχωροῦσε πρὸς τοὺς ἤχους τῆς μελῳδικῆς φλογέρας, πλειὸ γλυκοὺς ἀπὸ τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ, ἀπὸ τὴ ροδοζάχαρη κι' ἀπὸ τὰ σῦκα τῆς Ἰωνίας.. Μιλοῦσε ἡ μαγικὴ φλογέρα μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ καθενός, ποῦ τὴν ἄκουε κι' ἔλεγε τραγούδια τῆς Ἀγάπης παναρμόνια, ποῦ δὲν μπόρεσε ποτὲ νὰ εἰπῇ γλῶσσα ἀνθρώπου καὶ κελαΐδημα πουλλιοῦ, κι' ἡ σκιὰ προχωροῦσε ἀνάερα πρὸς τὴν εὔμορφη Ράχη. Στάθηκε ἐκεῖ. Ἡ φλογέρα ἔπαψε ἀπότομα κι' ἡ μιὰ σκιὰ ἔγειναν δύο. Ἔπεσε ἡ μιὰ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς ἄλλης καὶ τὸ οὐράνιο φλογερολάλημα διαδέχτηκαν λόγια φθογερὰ τῆς Ἀγάπης:

— Ἄχ! Λάμπρο μου! Μοῦ σκίζεις τὴν καρδιὰ μ' αὐτή σου τὴ φλογέρα! Ἅμα τὴν ἄκουσα, ἔτρεξα στὴν ἀγκαλιά σου, σὰν ποῦ τρέχει τὸ διψασμένο ἀλάφι στὴ γαργαρόνερη βρύση νὰ σβήσῃ τὴ φλογερή του τὴ δίψα.

— Γκόλφω μου! Ψυχή μου Γκόλφω! Καὶ τί ἄλλο μὲ κάνει νὰ λαλῶ ἔτσι τὴ φλογέρα μου, παρὰ ἡ ἀγάπη, ποῦ σῶχω, κι' ὁ πόνος, ποῦ σοῦ τραβῶ! Ποτέ μου δὲ λαλοῦσα τὴ φλογέρα ἔτσι. ὅπως τὴ λαλάω, ἀφότας σὲ γνώρισα!

— Λάμπρο μου! Λέγουν πῶς ἡ ἀγάπη δὲν κρύβεται, κι' εἶν' ἀλήθεια πῶς δὲν κρύβεται. Ἀνάγκη νὰ βάλῃς ἕναν δικό σου τὸ γληγορώτερο νὰ μὲ ζητήσῃς ἀπὸ τὸν πατέρα μου. Φοβοῦμαι, Λάμπρο μου, μὴ μάθῃ ὁ κόσμος τὴν ἀγάπη μας, κι' ὕστερα ἀλλοίμονο! Τὸ χωριὸ θὰ μοῦ βγάλῃ τραγούδι, ἡ μάννα μου θὰ μὲ καταραστῇ κι' ὁ πατέρας μου θὰ πάρῃ τὸ ντουφέκι καὶ θὰ μὲ σκοτώσῃ νὰ γένῃ τὸ μολόγημα!

— Μὴν τὸ λές, Γκόλφω μου, αὐτό! Μὴν τὸ λές! Εἶμαι ἱκανὸς νὰ γείνω θηρίο νά...

— Μὴ λὲς τίποτε γιὰ τὴ μάννα μου καὶ γιὰ τὸν πατέρα μου! Δὲ θέλω ν' ἀκούσω κακὸ λόγο ἀπὸ τὰ χείλια σου γιὰ τοὺς γονέους μου! Θὰ μοῦ φανῇς ἄσκημος καὶ θὰ χάσῃς τὴν ἀγάπη μου.

— Κι' ἂν ἡ μάννα σου κι' ὁ πατέρας σου δὲ θελήσουν νὰ μοῦ σὲ δώσουν!

— Διῶξε, Λάμπρο μου, τὲς κακὲς ἰδέες ἀπὸ τὸ νοῦ σου! Γιατί νὰ λὲς τὸ κακό, πρὶν τὸ ἰδῇς; Μπορεῖ, ὅπως λές, νὰ μὴ σὲ θελήσουν, ἀλλὰ μπορεῖ καὶ νὰ σὲ θελήσουν.

— Καλὰ τὸ λές, Γκόλφω μου! Ἂς καλομελετοῦμε κι' ὁ Θεὸς βοηθός!

— Φεύγω, Λάμπρο! Πέρασ' ἡ ὥρα!

— Ἄχ! πῶς περνοῦν γλήγορα οἱ εὐτυχισμένες ὧρες! Σὰ νἆναι καβάλλα στὸ ἄλογο τῆς Ἀστραπῆς!

— Καλὴ νύχτα, ψυχή μου Λάμπρο!

— Καλὴ νύχτα, ψυχή μου Γκόλφω!

Ξεχωρίστηκαν τὰ δυὸ τ' ἀγαπημένα μὲ τὴν καρδιὰ βαλαντωμένη ἀπ' ἀγάπη καὶ πόνο, ἀπὸ ἐλπίδα κι' ἀπελπισία! Ἀγάπη καὶ πόνος, ἐλπίδα κι' ἀπελπισία ἔβραζαν μέσα στὴν καρδιά τους καὶ χούχλαζαν καὶ τοὺς ἔκαιγαν τὰ σωτικὰ μὲ μιὰ κάψη ἀλλοιώτικη, γλυκειὰ καὶ πικρή.

Ἡ Γκόλφω ξεπετοῦσε γιὰ τὸ χωριὸ κι' ὁ Λάμπρος ἄρχισε πάλε τὴ φλογέρα, σὰν πρὶν, ἀλλὰ μὲ πλειότερο πάθος καὶ μὲ πλειότερη δύναμη. Ὁ πόνος του ὅλος, ποῦ αἰστάνονταν γιὰ τὴ χιλιόκαλλη Γκόλφω, μεταμορφόνουνταν σὲ μελῳδία καὶ χύνονταν ἀπὸ τὴ φλογέρα σὰν ξαστερογάργαρο νεράκι βουνίσιας βρυσούλας, σὰν ἀγέρι μυρωμένο καὶ μαγικό, σὰν οὐράνιος ρυθμὸς ἐπάνω στὲς ράχες, στὰ πλάγια καὶ στὰ λακκώματα.

Ἕνας ἀκέραιος μῆνας εἶχε περάσει ἔτσι κάθε ἀποσπερνὸ ν' ἀνταμόνωνται ἡ Γκόλφω μὲ τὸν Λάμπρο στὸ σύδεντρο πλάγι τῆς Ὥμορφης Ράχης, καὶ μόνον, τ' ἀστέρια καὶ τὰ σύννεφα καὶ τὰ γιδοπρόβατα καὶ τὰ μαντρόσκυλλα τοὺς ἔβλεπαν νὰ σφιχταγκαλιάζωνται καὶ νὰ γλυκοφιλιοῦνται σκεπασμένοι μὲ τὸ μαῦρο σιντόνι τῶν σουρουπωμάτων τοῦ ἀποσπερνοῦ, μόν' αὐτὰ ποῦ δὲν παραδίνουν ποτὲ τοὺς ἐρωτεμένους στὴν καταλαλιὰ τοῦ Κόσμου.

Πέρασε ὁ γλυκὸς κι' ἥμερος χινόπωρος καὶ μπῆκε ὁ ἄγριος καὶ φοβερὸς χειμώνας μ' ἀνεμοβόρια καὶ μὲ μεγάλες βροχὲς καὶ κρύα. Οἱ λακκὲς καὶ τὰ ποταμάκια, ποῦ εἶταν γύρα, ἄρχισαν νὰ βοΐζουν καὶ νὰ καταβάζουν καὶ νὰ κόβουν κάθε συγκοινωνία, τ' ἀπόσπερνα, ὁ κόσμος νὰ συμμαζεύεται στὸ χωριὸ βασίλεμα - ἥλιοῦ καὶ καμμιὰ σκιὰ νὰ μὴ βγαίνῃ μὲ τὰ σουρουπώματα γιὰ τὰ πλάγια τῆς Ὥμορφης Ράχης, κι' οὔτε ἡ μαγικὴ φλογέρα νὰ χύνῃ τοὺς μελαγχολικοὺς ἤχους της. Τὰ σουρουπώματα, συννεφιασμένα καὶ θλιβερά, χωρὶς κανένα ἀστέρι νὰ λάμπῃ πλειὰ στὸν οὐρανό, ἡ Γκόλφω βρίσκονταν κλεισμένη στὸ σπίτι, χωρὶς νἄχῃ καμμιὰ ἀφορμὴ νὰ βγῇ ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλόθυρά της, κι' ὁ Λάμπρος στὸ μαντρί του μὲ τὰ γιδοπρόβατα μαντρισμένα, κι' ἔλεγαν κι' οἱ δυό, ὁ ἕνας μακρυὰ ἀπὸ τὸν ἄλλον:

— Ἄχ! πότε νὰ φύγῃ ὁ χειμώνας ν' ἀνταμόνωμέστε πάλε τὰ σουρουπώματα τ' ἀπόσπερνου στὰ πλάγια τῆς Ὥμορφης Ράχης!

Μιὰ νυχτιά, νυχτιὰ σκοτεινὴ κ' ἥσυχη, ποῦ εἶχαν πάλιν κουραστῇ νὰ παλεύουν στῆθος μὲ στῆθος τὰ στοιχειὰ τοῦ χειμώνα, καὶ μιὰ γαλήνη χύθηκε στὴν ἀνεμοδαρμένη καὶ νεροποτισμένη γῆ, στὴν σιγαλιὰ τοῦ μεσονυχτιοῦ ἕνα φλογερολάλημα ὑψώθηκεν ὡς τ' ἀστέρια, κι' ἡ Γκόλφω, ποῦ ἀπὸ τὸν πόνο της δὲν μποροῦσε νὰ κοιμηθῇ καὶ ξαγρυπνοῦσε κουβεντιάζοντας μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Λάμπρου της, ἀλαφιάστηκε καὶ πετάχτηκε ἀπάνω ἀπὸ τὸ στρῶμα. Ἀφηκριέται. Εἶταν ἡ φλογέρα τοῦ Λάμπρου! Δὲν λαλοῦσε, σὰν καὶ πρίν, παθητικά, μελαγχολικά, ἥμερα, γλυκά, ἀλλ' ἄγρια καὶ φοβερά, σὰν νὰ κιντύνευε αὐτὸς, σὰν νὰ κιντύνευε τὸ μαντρισμένο κοπάδι... Ἀφηκράζονταν, ἀφηκράζονταν μὲ πόνο καὶ λαχτάρα κι' ἔνοιωθε στὴν καρδιά της μαχαίρια, κι' ἔνοιωθε νὰ τῆς τσιμποῦν φείδια τὰ σηκώτια της. Ἀφηκράζονταν, ἀφηκράζονταν, κι' οἱ ἀπελπισμένοι ἤχοι τῆς φλογέρας τῆς γένονταν λόγια στ' αὐτιά της.

Ξαναφηκριέται, καὶ πάλι ἡ φλογέρα τῆς ἔλεγε καθαρὰ καὶ ξάστερα:

— Ἔβγα, Γλόλφω, στὸν πλοχό,
Ἔχω λόγο νὰ σοῦ εἰπῶ,
Νὰ τὸν πῇς τοῦ κύρη σου,
Νὰ τὸν πῇς τῆς μάννας σου,
Μπῆκαν κλέφτες στὸ μαντρί,
Κι' ἄρπαξαν τὸ λαγιαρνί,
Πῶχει τὸ χρυσὸ μαλλί
Τ' ἀσημένιο κέρατο....
Ἄχ! Προβατάκια μ',
Καὶ γηδάκια μ',
Λαγιαρνί μου,
Πᾶν, μανούλα μ', πᾶν!

Ἔξαλλη ἡ Γκόλφω ἀπὸ τὰ λόγια τῆς φλογέρας, ποῦ ἔσκιζαν τὰ σκοτάδια τῆς νύχτας, ξυπνάει τὸν πατέρα της, ξυπνάει τὴν μάννα της καὶ τοὺς λέγει μ' ἀπελπισία:

— Μπῆκαν κλέφτες στὸ μαντρί!
— Ποιὸς σοῦ τὸ εἶπε, κόρη μου;
Τῆς λέει ὁ πατέρας της.
— Μπῆκαν κλέφτες στὸ μαντρί!
Ἡ φλογέρα τὸ λαλεῖ!

Κι' ἐνῷ ἡ Γκόλφω ἔλεγε αὐτὰ στοὺς γονέους της, ἡ φλογέρα ἐξακολουθοῦσε νὰ κλαίῃ, νὰ κλαίῃ μ' ἀπελπισιά.

Ὁ πατέρας τῆς Γκόλφως παίρει τὸ ντουφέκι του φωνάζει τοὺς γειτόνους του, παίρουν κι' αὐτοὶ τὰ ντουφέκια τους καὶ τρέχουν στὸ μαντρί, κι' ἐκεῖ βρίσκουν τοὺς κλέφτες μαγεμένους ἀπὸ τοὺς ἤχους τῆς φλογέρας τοῦ Λάμπρου, ποῦ λάλαε καὶ ξαναλάλαε κι' ἔλεγε στὴν Γκόλφω:

— Ἔβγα, Γκόλφω, στὸν πλοχὸ
Ἔχω λόγο νὰ σοῦ εἰπῶ,
Νὰ τὸν πῇς τοῦ Κύρη σου
Νὰ τὸν πῇς τῆς μάννας σου:
Μπῆκαν κλέφτες στὸ μαντρί...

— Φτάνει πλειά! (εἶπ' ὁ ἀρχηγὸς τῶν κλεφτῶν) Σηκωθῆτε νὰ πάρωμε τὸ κοπάδι καὶ νὰ φύγωμε! Μᾶς ἐμάγεψε αὐτὸς ὁ πιστικὸς μὲ τὴν φλογέρα του! Σηκωθῆτε, γιατὶ θὰ μᾶς πάρῃ ἡ χαραυγή!

— Λίγο ἀκόμα, καπετᾶνε. Λίγο ἀκόμα καὶ σηκόνομάστε.

Εἶπαν τὰ παλληκάρια, μεθυσμένα ἀπὸ τὸ φλογερολάλημα τοῦ Λάμπρου.

Στὴν στιγμὴ ὁ πατέρας τῆς Γκόλφως μὲ τοὺς συντρόφους του ρίχνουν μιὰ ὁμοβροντία ἀπάνω στοὺς κλέφτες. Πέντε λαβωμένοι καὶ τρεῖς σκοτωμένοι μαζὶ μὲ τὸν καπετᾶνο! κι' ἔτσι: γλυτώσανε τὰ πρόβατα, γλυτώσανε τὰ γίδια, γλύτωσε καὶ τὸ λαγιαρνὶ τῆς στάνης τὸ καμάρι. Ποῦ εἶχε ἀσημένιο κέρατο καὶ τὸ μαλλὶ χρυσάφι.

Χρειάζεται νὰ τὸ ποῦμε τώρα; Ἂς τὸ ποῦμε!

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα ὁ πατέρας τῆς Γκόλφως εἶπε κρυφὰ στὸν Λάμπρο:

— Λάμπρο! ἔχω τὴν εὐχαρίστηση νὰ σὲ κάνω... παιδί μου.

— Κ' ἐγὼ πατέρα μου.

Κι' ὕστερα ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν σὰν πατέρας μὲ παιδί.

Χ. Χρηστοβασίλης.

GARMINA TRISTIA

ΣΤΗΝ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑ ΤΟ ΒΡΑΔΥ

Κάθουμαι στὴν ἀκρογιαλιά. Εἶναι χλιαρὸ τὸ βράδυ κ' ἐγὼ εἶμαι λυπημένος ἀπόψε· Δὲν ξέρω τί ἔχω. Κάτι βέβαια πρέπει νἆχω γιὰ νἆμαι τόσο λυπημένος ἀπόψε. Ἄλλη φορά, τέτοιαν ὥρα, μόνο τὸ φεγγάρι μ' ἔφερνε θλίψη. Μὰ τώρα δὲν ἔχει φεγγάρι. Πῶς ἤθελα νὰ εἶχε φεγγάρι ἀπόψε! Θὰ μιλοῦσα μαζί του· θὰ τοῦ ἔλεγα τὴν ἱστορίαν τῆς Ἰζελίνας. Ποῦ νὰ τὴν ἀκούσῃς, καλή μου, ἐσύ, τὴν ἱστορία τῆς Ἰζελίνας...

Μιὰ βάρκα σιγὰ γλυστρᾶ πάνω στὰ μαλακὰ νερά. Σὰ φεῖδι σέρπει πίσω της μιὰ σπαρταριστὴ γραμμή, λυωμένο ἀσῆμι. Στὸ τιμόνι κάθεται μιὰ κοπέλα. Εἶναι χαρούμενη καὶ σιγοτραγουδεῖ· λέει τὸ τραγοῦδι ποῦ δὲν ἔχει νόημα. Τὰ ξέρεις τὰ τραγούδια ποὺ δὲν ἔχουν νόημα; Καὶ στὰ κουπιὰ κάθεται μιὰ κοπέλα. Πρέπει νἆναι ξανθιὰ αὐτὴ ἡ κοπέλα, γιατὶ μιὰ κερένια ὀμορφιὰ κορνιζόνει τὸ μικρὸ προσωπάκι της. Ὅμως δὲν τραγουδεῖ ἡ κοπέλα ποὺ κάθεται στὰ κουπιά. Μιὰ βλέπει τ' ἄστρα στὸν οὐρανὸ καὶ μιὰ κυττάζει νοσταλγικὰ τῆς θάλασσας τὴν τραγικὴ γαλήνη. Καὶ σιωπᾶ. Λὲς νὰ μὴν ξέρῃ τάχα κανένα τραγουδάκι ποὺ δὲν ἔχει νόημα;...

Πῶς ἤθελα νἆμασταν, Ἀγαπημένη μου, μιὰ τέτοια βραδυὰ στὴ βάρκα! Ἐσὺ θὰ ἔλαμνες τὰ κουπιὰ κ' ἐγὼ ἀντίκρυ σου θὰ σοῦλεγα τὴν ἱστορία τῆς Ἰζελίνας. Καὶ σὺ σὲ λίγο θἄφινες τὰ κουπιὰ καὶ θὰ ξεχνοῦσες τὴ βάρκα καὶ θὰ μὲ ρωτοῦσες σιγὰ μεθυσμένη ἀπὸ ἡδονή: Ἔκλεισες, καλέ μου, τὴ θύρα; Κ' ἐγώ, προσκυνητὴς ἁμαρτωλὸς τῆς βιβλικῆς σου ὀμορφιᾶς, θὰ σοῦ 'δειχνα πέρα στ' ἀκρογιάλι τὴ σπηλιὰ καὶ θὰ σοῦλεγα: Λάμνε, ἐκεῖ θὰ τελειώσῃ, ἀγαπημένη μου, ἡ ἱστορία τῆς Ἰζελίνας. Πᾶμε στὴ σπηλιά...

Γιὰ συλλογίσου! Θὰ μᾶς ξυπνήσῃ τὸ πρωινὸ τραγοῦδι ποὺ θὰ σφυρίζῃ ὁ ψαρᾶς. Κ' ἐγὼ θὰ σοῦ πῶ τότες: Καλή μου, γυρνοῦμε στὸ νησί. Ξημέρωσεν ἡ μέρα. Κ' ἐσὺ κουρασμένη — νἄξερες πῶς κουράζει ὁ ὕπνος τῆς ἀγάπης στὴν ἀκρογιαλιά!—μὲ τὰ βλέφαρα μισοκλεισμένα, θὰ μ' ἀποκριθῆς: Δὲν ἦταν τὸ τραγοῦδι τοῦ ψαρᾶ· ἦταν τὸ σφύριχμα τοῦ γρύλλου. Πές μου ἀκόμη μιὰ φορὰ τὴν ἱστορία τῆς Ἰζελίνας. Ἀργεῖ, καλέ μου, ἡ μέρα. Πῶς ἤθελα νὰ μὴν ξημέρωνε ποτές!...

Εἶναι χλιαρὸ τὸ βράδυ κ' ἐγὼ εἶμαι λυπημένος ἀτόψε. Ἡ κοπέλα ποὺ ἔλαμνε τὰ κουπιὰ ἦταν ξανθιὰ χωρὶς ἄλλο. Ἀλλοιῶς γιατὶ νὰ μὴ μοῦ φεύγῃ ἀπὸ τὸ νοῦ ἡ κερένια της ἡ ὀμορφιά;...

Ὡς τόσο κάθουμαι ἀκόμη ὁλομόναχος στὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ ξαναλέω τώρα στὰ κύματα τὴν ἱστορία τῆς Ἰζελίνας.

Εἶμαι λυπημένος ἀπόψε!

Πρίγκηπος *Χ. Δεληγκιαβούρης.*

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΕΣ ΤΡΙΚΥΜΙΕΣ

Ὦ πρώιμη κακοκαιριὰ μ' ἔχεις βαθιὰ πληγώσει!
Τί λεῦκες ὅταν κούρσενες τριγύρω ἀπ' τ' ἀμπέλια
μὲ θύμισες τὴν τριχυμιὰ ποὺ μέσα μου ἔχει σιρώσει
κλαδιὰ τοὺς πόδους μάταια, φύλλα χλωμὰ τὰ γέλοια.

Χαρικλῆς.

Παροιμίαι.

Καράβι βουλιαγμένο ταξίδι μελετᾶ.

Τὸ σπαθὶ κόβει κεφάλι καὶ ἡ γλῶσσα τὸ σπιθί.

Σὰ δὲ λυπᾶσαι τὴν ταὴ πα'ρνεις διπλὸ τὸ γάλα.

Ἐκ τῆς συλλογῆς *Θ. Κατραπάνη.*

Ο ΖΥΓΟΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου).

ΣΤ'.

Ἡ Λήδα ἤτανε στὸ πιάνο, βγάζοντας νότες ἄταχτες, σιγανές, σὰν ἐλαφρὰ κύματα, ποὺ παίζουνε στ' ἀκρογιάλι μὲ τῶν χαλικιῶν τὸ μουρμιούρισμα. Τῆς ἔγνεψε νὰ ξακολουθήσει καὶ πῆγε ἴσια στὴ βιβλιοθήκη. Ἔψαξε καὶ πῆρε τὶς «Ἁρμονίες». Πῆγε κατόπι καὶ κάθησε στὸ παράθυρο ἀντίκρυ στὴ θάλασσα, φυλλομετρώντας τὸ βιβλίο.

Τὸ βλέμμα του ἔπεφτε κάπου-κάπου σ' ἕναν τίτλο, σ' ἕνα στίχο καὶ περνοῦσε βουτημένο στὴν ὁμίχλη τοῦ σκοτισμένου λογικοῦ του, δουλεύοντας ἀσυνάρτητες ἰδέες, ὅπως τὰ δάχτυλα τῆς κόρης, ποὺ ἔτρεχαν ἀνυπόταχτα στὴν τύχη, ξεσκεπάζοντας ἀόριστους ἤχους καὶ γεννούσανε μιὰν ἰδιόρρυθμη ἁρμονία.

Λίγο-λίγο οἱ ἄταχτοι φτόγγοι ἄρχισαν νὰ ὑποτάζουνται σὲ κάποιο ρυθμό, σὰ νὰ ζητούσανε νὰ συντροφέψουνε λογικώτερα, ὥς που ξεχύθηκε τέλος μέσ' τὸ δωμάτιο ἡ ζωντανὴ ἔκφραση τῆς κλασικῆς μουσικῆς, σέρνοντας τὴ φαντασία τοῦ ποιητῆ στὸν ἴσιο δρόμο τῆς ἐξέλιξης.

Μὲ τὸ μολυβοκόντυλό του χάραξε μηχανικὰ πάνω στὸ ξώφυλλο τοῦ βιβλίου δακρυοπνιγμένους στίχους, ποτισμένους μὲ τὴν ἀνατριχίλα ποὺ σκορποῦσε μέσ' τὴν ἀνταρωμένη τους ἔκφραση τῆς μουσικῆς ὁ ἀντίλαλος.

Ἔβαλε τὸ ποίημα μπροστά της. Σταμάτησε τότε ἐκείνη καὶ χαμογελώντας διάβασε. Γύρισε κατόπι καὶ βλέπυντάς τονε δακρυσμένο, κόπηκε τὸ χαμόγελό της.

— Κλαῖς;

Τραβήχτηκεν ἀπότομα στὴ γωνιὰ καὶ ξέσπασε τὸ βούρκωμα τῆς καρδιᾶς του σὲ παιδιακήσιο κλάμμα σπαρταριστό. Κ' ἐκείνη, ἐξηγώντας τὴν ταραχή του σύμφωνα μὲ τοὺς κρυφούς-της πόθους, πῆγε κοντά του, ἔσκυψε καὶ τόνε φίλησε στὸ μέτωπο.

Τινάχτηκεν ἀπότομα, κοιτάζοντάς τηνε σὰ νὰ τὴν ἔβλεπε γιὰ πρώτη φορά. Τὰ δάκρυά του στερέψανε μονομιᾶς καὶ τὴν ψυχή του δρόσισε μιὰ ζεφυρένια πνοὴ μὲ τὶς εὐωδίες μακρυσμένων λειβαδιῶν.

— Γιατὶ κλαῖς; τόνε ρώτηξεν ἥσυχα, μὲ τὴν πεποίθησή πώς τον ἔβγαζεν ἀπὸ τὴ δύσκολη θέση που βασανίζει τοὺς δειλοὺς ἐρωτεμμένους.

Ἐκεῖνος τότε, παραζαλισμένος ἀπὸ τὴν ἔμπνευση τὴν ἀπροσδόκητη τῆς ἀγαθῆς κόρης, τήνε κοίταξε μὲ παραλογιασμένο χαμόγελο καὶ μὲ πίκρα στὴ φωνὴ τῆς εἶπε.

— Ἄγγελος σοὺ ταιριάζει· κ' ἐγὼ εἶμαι δαίμονας...

— Κακόπαιδο!

Ἡ συνείδησή του πάλευε μὲ τὴν καρδιά του, καλώντας την νὰ φανεῖ ἀντρίκια, μὲ τὴν εἰλικρίνεια τοῦ σοβαροῦ χαραχτήρα, ποὺ δέν τονε παρασέρνει ὁ ἐγωϊσμὸς τοῦ καταχτητῆ καὶ μιὰ στιγμὴ πῆγε νὰ ὑποταχτεῖ στὴ φωνή της καὶ νὰ παγώσει βάναυσα τὰ ὁλόθερμα αἰστήματα τῆς ἀγνῆς παρθένας μὲ τῆς ψυχρῆς λογικῆς τὴν εἰλικρίνεια.

Βλέποντάς την ὅμως τόσο εὐτυχισμένη, τόσο χαρούμενη, τοῦ ραγίσθηκ' καρδιὰ μὲ τὴν ἰδέα πως θὰ πλήγωνε σκληρὰ τὴν παρθενικιά της φιλοτιμία, σάν της ἔδειχνέ πώς τον εἶχε παρεξηγήσει. Προτίμησε νὰ χαρίσει καλύτερα ὁλοκαύτωμα τὴ ζωή του στὸ ἀνύποπτο φιλί της καὶ πίστεψέ πως θά την ἀγαποῦσεν ἄφευκτα μὲ τὸν καιρό, ὅπως τόσοι καὶ τόσοι ἀγαπιοῦνται ἅμα ἑνωθοῦν.

Μήπως κι ὁ ἔρωτας δὲν ὑποχωρεῖ ἀργὰ ἢ γλίγωρα σ' ἕνα κοινὸ αἴστημα στοργῆς; Ὅτι χρειάζεται στοὺς συζύγους εἶναι τὰ σταθερὰ θεμέλια τοῦ γεροῦ χαραχτήρα καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐκτίμησης. Μὲ τὴν αὐταπάρνηση τῆς ἀφοσίωσής του θ' ἀντιστάθμιζε τὸν ἔρωτά της.

Μὲ τὴν ἀπόφαση αὐτὴ ἔνοιωσε νά του φεύγει ἀπὸ τὸ στῆθος ἕν' ἀσήκωτο βάρος που ποτές του δὲν εἶχε φανταστεῖ πως πλάκωνε τὰ στήθια του.

Ζ'.

Τοῦ κάκου προσπαθοῦσε νὰ κοιμηθεῖ. Ὁράματα τρομαχτικὰ ταράζανε τῆς ψυχῆς του τὰ μύχια.

Μάταια προσπαθοῦσε νὰ σταματήσει τὴν εἰκόνα τῆς Λήδας, ἐκεῖ που σὰν ἄπιαστη σκιὰ περνοῦσε φευγάτη μέσ' τὴν ἁλυσσοδεμένη ἀντάρα τῶν γιγαντωμένων ἰδανικῶν του, ποὺ φρενιασμένα κλωτσοβολούσανε τὰ ἡφαίστεια τῶν σπλάγχνων του.

Τὸ πτῶμα τῆς σκιᾶς τῆς ἄλλης, μὲ τὴν ἀπαίσια ὀμορφιὰ τοῦ πόνου καὶ τοῦ θανάτου, ἐπρόβαλλε μὲ τὸ νεκρό του χαμόγελο, παγόνοντας τὴν ποθητὴ ὀπτασία· καὶ τ' ὄνειρο ξακολουθοῦσε μαρτυρικό, σέρνοντας μέσ' τὸν πυρετὸ τῆς ἀϋπνίας τὴν κουρασμένη φαντασία του, σὲ μιὰ καταναγκαστικὴ περιοδεία, ἀνάμεσα σὲ κάτι ἔρημες στοές, ὅπου ἀντιλαλούσανε τρομαχτικὰ οἱ ξεθυμασμένοι ἀναστεναγμοὶ σαβανωμένων πόθων.

Ἡ μεγαλόψυχη ἀδυναμία, πού του ὑπαγόρεψε τὴν εὐγενικιά του αὐταπάρνηση, πολεμοῦσε τόρα νὰ συγκεντρώσει ὅλο του τὸν οἶκτο γιὰ νὰ θεμελιώσει τὴν ἑτοιμόρροπή του θέληση.

Παράλυνε τὸν οἰκτό του ἡ ἀγωνία τοῦ ζωντανοῦ σκέλεθρου, ποὺ πάσχιζε νὰ γλυτώσει ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ χάρου τὰ λυωμένα ἀπομεινάρια τῆς σαπισμένης νιότης. Ἡ ψυχόπονη καλωσύνη τοῦ ἀνθρώπου - ποιητῆ συμπαθοῦσε τὸν πόνο τῆς φθισικῆς ποῦ πολεμοῦσε ν' ἀδράξει τὶς φευγαλέες στιγμὲς τῆς ἐξαντλημένης ὕπαρξής της, παραλύνοντας τὸ φοβισμένο τους πέταμα μὲ τὸ νανούρισμα στιχουργημένων στεναγμῶν. Μ

ἔτρεμε σύγχρονα γιὰ τὴν ἀνύποπτη καρδούλα τῆς Λήδας, νοιόθοντας νά του λείπει ἡ δύναμη νὰ προφυλάξει τὸ κρυστάλλινο κειμήλιο τῆς ἀγάπης της ἀπὸ τὶς συγκρούσεις μὲ τοὺς ὑφάλους τοῦ ἀναστατωμένου πέλαγου τῆς συνείδησής του.

Νικοῦσεν ὁ θάνατος τὴ ζωή· κ' ἡ σκέψη τῆς Λήδας ὑποχωροῦσε ξεχασμένη μπρὸς τὴ βιαστικὴ ἔνοια τῆς σύντομης καταστροφῆς ποὺ ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ πήγαινε νὰ ρημάξει τὴν κατακαημένη ζωὴ τῆς Ἀμάραντης. Ἄχ! Τί ψυχικὸ θάκαμνε σὰν μποροῦσε νὰ μαλακώσει τὸν καημὸ τῆς ἄμοιρης, τραγουδώντας σιμά της μελαγχολικὲς στροφές, μισάνθρωπες, ὅπου νὰ καταριέται τὶς πρόστυχες ἀσκημιὲς τῆς ζωῆς μὲ τὴν κατσουφιασμένη φρασεολογία βυζαντινοῦ ὑμνογράφου, ποὺ νοσταλγεῖ τὴν ἐρεβώδη γαλήνη τοῦ τάφου κι' ἀποτροπιάζεται τὴ φωτόλουστη ματαιότητα τῆς ζωντανῆς χαρᾶς. Νά την ἔπειθε νὰ σιχαθεῖ τὴ φαρμακωμένη της ζωή, διώχτοντας τοὺς τρομαχτικοὺς ἐφιάλτες τῶν κοκκαλιασμένων φασμάτων, ποὺ τυραννούσανε τὰ ἱδροπερεχυμένα της ὀνείρατα, ὥς που νὰ ξεψυχήσει μὲ τὴν παρήγορη πεποίθησή πως γλύτωνε ἀπὸ τὴ βρωμερὴ σαπίλα τῆς σάρκας καὶ νὰ κοιμηθεῖ τὸν αἰώνιό της ὕπνο, τυλιγμένη στὴν ὀνειροῦφαντη μακαριότητα τῆς ἀνάπαυσης, ὅταν ἡ κουρασμένη της ψυχή, πίνοντας τὸ βαλσαμένιο νερὸ τῆς Λήθης, θ' ἀναπαύουνταν θαμμένη μέσ' τὰ ζοφερὰ σκοτάδια τῆς σιωπηλῆς Νιρβάνας.

Η'.

Πετάχτηκεν ἀπὸ τὸ κρεββάτι του μὲ τὸ γλυκοχάραγμα τοῦ πρώτου χαμόγελου τῆς χαραυγῆς καὶ τράβηξε κατὰ τὸ Χριστό. Τὸ μισοφώτιστο χασμουρητὸ τοῦ γλυκοκοιμάμενου ὄρθρου γιὰ νὰ παρατείνει τὴ φευγάτη ἀπόλαψη μακάριου ὀνείρου, καταπράϋνε τῆς ψυχῆς του τὸν ἀναβρασμό· κι' οἱ πρῶτες ἀχτῖδες τοῦ ἥλιου, ξεπλύνοντας τὶς τελευταῖες σκιές, ποὺ ρυτίδωναν τὴ διαφάνεια τῆς αὐγῆς, ἐσκόρπισαν ἀγάλι-ἀγάλια τὴ μολυβένια μαυρίλα, ποὺ βάραινε τὰ στήθια του, ὥς που ἔφτασε στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου ξαλαφρωμένος ὁλότελα ἀπὸ τὴ βαρυθυμία του.

Ξεβουτοῦσε γελαστὸς ὁ ἥλιος ἀπὸ τὴν πρωϊνὴ φρεσκάδα τῆς θάλασσας, κ' ἀνατριχούσανε τὰ γαλανὰ νερὰ μὲ τὸ γαργάλισμα τῶν ἀργυρένιων ἀχτίδων, ποὺ στραφτερὲς διαλυνότανε μέσ' τὴν ἀκύμαντη γαλήνη. Ξυπνοῦσε γελαστὴ ἡ ξένοιαστη εὐθυμία τῆς καλοκαιριάτικης μέρας σκορπώντας τὸ κρουσταλένιο γέλιο τῶν ζεφύρων στὰ Κυριακάτικα χρώματα τῶν ἀγριολούλουδων τοῦ λόφου· κ' ἡ ἀνάμνηση τῆς Λήδας, νικηφόρα, κυρίεψε τότε τὴ σκέψη τοῦ ποιητῆ, φτερόνοντας τὴ φαντασία του μὲ λαχταριστὲς ἐμπνεύσεις ἀνίκητης αἰσιοδοξίας, ποὺ κλόνιζε συθέμελα τὶς βάσεις τῶν ἀρχῶν του τῶν παράξενων.

Στραφτοκοποῦσεν ἡ καρδία του στοῦ ἥλιου τὴν ἀνταύγεια, ξετρελλαμένη μὲ τὸν ἔρωτα τῆς ζωῆς, ὅταν πῆρε τὸν κατήφορο τὸ μεσημέρι γιὰ νὰ γυρίσει σπίτι. Φίλησε τὴ μητέρα του καί της ἀποκάλυψε τὴν ἀγάπη τῆς Λήδας.

Ὅλο τὸ ἀπομεσήμερο τὸ πέρασε μὲ τὴ μνηστή του, τρέχοντας ἐδῶ κ' ἐκεῖ, πηδῶντας τὶς κορφοῦλες τοῦ ὄμορφου νησιοῦ, πετροβολώντας τὴ θάλασσα.

Θ.

Περνοῦσαν οἱ μέρες γλιγωρόποδες συμπέρνοντας βιαστικὰ τὶς λιγωστὲς τοῦ καλοκαιριοῦ στιγμές.

Οἱ οἰκογένειες τοῦ Κώστα καὶ τῆς Λήδας ἦταν ἀπὸ τὶς πρῶτές που βιάζουνταν νὰ ἐπιστρέψουνε στὴν Πόλη. Ἔπρεπ' ἡ Λήδα νὰ ἑτοιμάσει τὴν προίκα της κι ὁ Κώστας δὲν μποροῦσε νὰ μένει στὸ νησί, μιὰ ποὺ ἔφευγ' ἡ μνηστή του.

Βλέποντας τὴ μητέρα του νὰ περιμαζώνει τόνα καὶ τ' ἄλλο, μπῆκε στὸ δωμάτιό του γιὰ νὰ συμμαζώξει τὰ χαρτιά του.

Ὧρες ὁλάκαιρες ἔμεινε σκυμμένος, ξεχωρίζοντας ἕνα-ἕνα διάφορα μουντζουρωμένα χαρτιά, ἐπιστολές, μισοαρχισμένα ποιήματα, σκορπισμένους στίχους, διαβάζοντας ἢ μαντεύοντας τὸ νόημά τους. Ὕστερ' ἀπὸ τὰ χειρόγραφα πέρασε στὰ βιβλία καὶ στὰ περιοδικὰ καὶ μ' ἀνίκητη περιέργεια ξαναδιάβασε τὰ δημοσιέμματά του, σὰ νὰ τἄβλεπε γιὰ πρώτη φορά.

Τἄβαλε χωριστὰ καὶ τἄκαμ' ἕνα δέμα.

Βράδιαζε.

Πῆρε τὸ δέμα καὶ βγῆκ' ἔξω. Προχώρησε μηχανικὰ καὶ βρέθηκε στὴν πόρτα τῆς φθισικιᾶς.

Τοῦ ἄνοιξ' ἡ μάνα της.

Τῆς ἔδωκε τὸ δέμα, λέγοντάς πως τἄφινε τῆς Ἀμάραντης γιὰ νὰ διαβάζει καὶ χωρὶς ν' ἀκούσει τί του ἔλεγεν ἐκείνη, ξακολούθησε τὸ δρόμο του.

Οἱ παλιοί του στίχοι εἴχανε φέρει στὴν μνήμη του τ' ἀγαπημένο του παρελθόν, μὲ τὶς πίκρες του τὶς ὁλόγλυκες, τὶς φωτεινὲς ἐλπίδες, ποὺ μιὰ-μιὰ σβύσανε σὰν τ' ἀστέρια τῆς αὐγῆς, ψυχομαχώντας μέσ' τὸ θολωμένο στερέωμα τῆς μελαγχολίας του.

Προχωροῦσε σκυφτὸς μὲ τὸ βάρος τῆς σιωπῆς, ποὺ σκέπαζε τὴ συγνεφιασμένη καρδιά του.

Βράδιαζε πάλι μέσα του.

Ἡ χλωμὴ ὄψη τῆς φθισικιᾶς ξεπρόβαλλε πάλι σὰν ὠχρὸ φεγγάρι χειμωνιάτικης νύχτας, φωτίζοντας ἀόριστα μὲ τὸ ὀλιβερό της χαμόγελο τὶς λιπόθυμες σκιὲς τῶν σκορπισμένων ὀνείρων του, ποὺ ἁπλόνουνταν ἀπέραντες καὶ πνιγόντανε βουβὰ μέσ' τὶς παγῶνες τὶς πολικοὶ τῆς ἀνήλιαστης ἀπαισιοδοξίας του.

Ἕνα σκιερὸ ἀγέρι σάρωνε τὰ κιτρινιασμένα φυλλοκάρδια του, ποὺ ράντιζε μὲ τὸ βραδυνὸ ψυχάλισμα τῶν δακρισμένων ματιῶν του ἡ μαύρη καταχνιά που πλάκωνε τὴν ψυχή του.

(Ἀκολουθεῖ) *Ἡρ. Πίντζας.*

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΕΧΝΗ

Ἐκ τοῦ περισπουδάστου τούτου ἔργου τοῦ Λ. Τολστόη, τὸ ὁποῖον μετέφρασε τελευταίως ὁ κ. Ν. Κασιρινός, ἀποσπῶμεν τὴν κατωτέρω περικοπήν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἐρημίτης τῆς Γιάσναγια Πολιάνα ἀποκρυσταλλώνει τὰς περὶ τέχνης γνώμας του.

Τί εἶναι λοιπὸν ἡ τέχνη ἂν ἀφαιρέσουμε ἀπ' αὐτὴ τὴν ἔννοια τοῦ ὡραίου ποῦ μᾶς μπερδεύει; Οἱ τελευταῖοι καὶ πιὸ εὐκολονόητοι ὁρισμοὶ τῆς τέχνης, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἔννοια τοῦ ὡραίου θὰ εἶναι: Τέχνη εἶναι ἡ δράση ποῦ πρωτογεννήθηκε στὸ βασίλειο τῶν ζώων ἀπὸ τὸ γεννητικὸ αἴσθημα κι' ἀπὸ τὴν κλίση πρὸς τὸ παιχνίδι (Σίλλερ, Δαρβῖνος, Σπένσερ) ποῦ συνοδεύεται μέναν εὐχάριστο ἐρεθισμὸ τῆς νευρικῆς ἐνέργειας (Γράντ Ἄλλεν). Ὁ ὁρισμὸς αὐτὸς εἶναι φυσιολογικο-ἐξελικτικός. Ἄλλος ὁρισμός: Τέχνη εἶναι ἡ ἐκδήλωση τῶν συγκινήσεων, ποῦ δοκιμάζει ὁ ἄνθρωπος μέσο τῶν γραμμῶν, τῶν χρωμάτων, τῶν χειρονομιῶν, τῶν ἤχων, τῶν λέξεων (Βερόν). Ὁ ὁρισμὸς αὐτὸς εἶναι πειραματικός. Κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ Σουλὴ τέχνη εἶναι: ἡ παραγωγὴ κάποιου ἀντικείμενου ποῦ μένει ἢ κάποιας πράξης περαστικῆς, ποὺ ἔχουνε τὴν ἰδιότητα νὰ προξενοῦνε ὄχι μόνο ἐνεργητικὴ εὐχαρίστηση σ' ἐκεῖνον ποῦ παράγει, ἀλλὰ κι' εὐχάριστη ἐντύπωση σ' ἕναν ὁρισμένο ἀριθμὸ ἀκροατῶν καὶ θεατῶν ὅλους διόλου ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε προσωπικὴ ὠφέλεια ποῦ μπορεῖ νὰ ποχτήσουνε. Καὶ ὅμως μόλα τὰ πλεονεκτήματα ποῦ παρουσιάζουνε οἱ ὁρισμοὶ αὐτοὶ μπροστὰ στοὺς μεταφυσικούς, οἱ ὁποῖοι βασίζουνται στὴν ἔννοια τοῦ ὡραίου, εἶναι πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι ὀρθοί. Ὁ πρῶτος, ὁ φυσιολογικο-ἐξελικτικὸς ὁρισμὸς δὲν εἶναι ὀρθός, γιατὶ δὲ μιλεῖ γιὰ τὴ δράση ἐκείνη, ποῦ εἶναι ἡ οὐσία τῆς τέχνης, ἀλλὰ γιὰ τὴν παραγωγὴ τῆς τέχνης. Ὁ ὁρισμὸς ποῦ μιλεῖ γιὰ τὴ φυσιολογικὴ ἐπίδραση στὸν ὀργανισμὸ τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἐπίσης ὀρθός, γιατὶ μπορεῖ νὰ περιλάβῃ μέσα του πολλὰ ἄλλα ἔργα τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς γίνεται στὶς νέες αἰσθητικές, κατὰ τὶς ὁποῖες ἡ τέχνη περιορίζεται στὸ νὰ κάνῃ κανεὶς ὄμορφα κοστούμια, εὐχάριστες μυρωδιὲς καὶ φαγητὰ ἀκόμα. Ὁ πειραματικὸς ὁρισμός, ποῦ ὁρίζει τὴν τέχνη στὴν ἐκδήλωση τῶν συγκινήσεων πάλε δὲν εἶναι ὀρθός, γιατὶ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ἐκδηλώσῃ τὶς συγκινῆσες του μὲ τὶς γραμμές, τὰ χρώματα, τοὺς ἤχους, τὶς λέξες, χωρὶς νὰ ἐπιδρᾷ στοὺς ἄλλους, καὶ τότε βέβαια ἡ τέτοια ἐκδήλωση δὲν εἶναι τέχνη. Ὁ τρίτος ὁρισμός, τοῦ Σουλή, κι' αὐτὸς δὲν εἶναι σωστός. Μέσα στὴν παραγωγὴ τῶν ἀντικείμενων ποῦ εὐχαριστοῦνε τὸν παραγωγέα καὶ προξενοῦν καλὴ ἐντύπωση στοὺς ἀκροατὲς καὶ θεατὲς χωρὶς καμμιὰν ὠφέλεια γι' αὐτούς, μποροῦμε νὰ περιλάβουμε τὴν ταχυδακτυλουργία, τὴ σχοινοβασία καὶ ἄλλα τέτοια, ποῦ δὲν εἶναι τέχνη, καὶ τὸ ἐναντίον πολλὰ πράγματα ποῦ κάνουν κακὴν ἐντύπωση, ὅπως π.χ. μιὰ συγκινητικὴ σκηνὴ σὲ μιὰ ποιητικὴ περιγραφὴ ἢ στὸ θέατρο, χωρὶς ἀμφιβολία εἶναι ἔργα τῆς τέχνης.

Αἰτία ποῦ δὲν εἶναι σωστοὶ οἱ ὁρισμοὶ αὐτοὶ εἶναι, γιατὶ ὅλοι, ὡς καὶ οἱ μεταφυσικοί, θέτουνε γιὰ σκοπὸ τῆς τέχνης τὴν ἀπόλαυση ποῦ προξενεῖ ἡ ἴδια καὶ ὄχι τὸν καθαυτό της προορισμὸ στὴν ἀνθρωπότητα. Γιὰ νὰ δοθῇ ἕνας ὀρθὸς ὁρισμὸς τῆς τέχνης, πρέπει πρῶτα νὰ παύσουμε νὰ τὴ θεωροῦμε ἕνα μέσο ποῦ προξενεῖ ἀπόλαυση, ἀλλὰ νὰ τὴν ἐξετάζουμε σὰν ἕνα ἀπὸ τοὺς ὅρους τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἔτσι ἐξετάζοντας τὴν τέχνη εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν παρατηρήσουμε πῶς ἕνα ἀπὸ τὰ μέσα τῆς ἐπικοινωνίας τῶν ἀνθρώπων ἀναμεταξύ των εἶναι καὶ ἡ Τέχνη.

Κάθε ἔργο τῆς τέχνης κάνει τὸν ἀκρατή, τὸ θεατή, τὸν ἀναγνώστη νὰ ἐπικοινωνοῖ μὲ τὸ συγγραφέα καὶ μόλους τοὺς ἄλλους ποῦ σύγχρονα μ' αὐτόν, πρὶν ἢ μετὰ ἀπόλαυσαν ἢ θαπολαύσουν τὴν ἴδια καλλιτεχνικὴ ἐντύπωση. Ὅπως ὁ λόγος μεταδίνει τὶς σκεψες καὶ τὰ πειράματα ποῦ εἶναι ἕνα μέσο τῆς ἑνότητος, ἔτσι καὶ ἡ τέχνη, μὲ τὴ διαφορὰ πῶς μὲ τὴν τέχνη μεταδίνει ὁ ἕνας στὸν ἄλλον τὰ αἰσθήματα, ἐνῷ μὲ τὸ λόγο μεταδίνουνται μόνον οἱ σκέψες. Ἡ ἐνέργεια τῆς τέχνης βασίζεται στὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ποῦ νοιώθει μὲ τὴν ἀκοή του ἢ μὲ τὴν ὅραση τὴν ἔκφραση τοῦ αἰσθήματος ἑνὸς ἄλλου ἀνθρώπου, μπορεῖ νὰ νοιώσῃ τὸ ἴδιο αἴσθημα ποῦ ἔννοιωσε κ' ἐκεῖνος ποῦ τὸ ἐξέφρασε. Ἕνα ἁπλὸ παράδειγμα: Ἕνας γελᾷ καὶ ὁ ἄλλος ποῦ τὸν βλέπει αἰσθάνεται χαρά. Ἕνας κλαίει κι' ὁ ἄλλος ποῦ ἀκούει λυπᾶται, ἕνας θυμώνει, ἐρεθίζεται κι' ὁ ἄλλος παθαίνει τὸ ἴδιο. Μὲ τὶς κινῆσες καὶ μὲ τοὺς ἤχους ὁ ἄνθρωπος ἐκφράζει ζωηρότητα, ἀποφασιστικότητα ἢ τὸ ἐναντίο λύπη, ἠρεμότητα καὶ ἡ διάθεση αὐτὴ μεταδίνεται στοὺς ἄλλους. Ὁ ἄνθρωπος ὑποφέρει καὶ ἐκφράζει μὲ σπασμοὺς καὶ ἀναστεναγμοὺς τοὺς πόνους του, ποῦ μεταδίνουνται ἀμέσως σ' ἐκείνους ποῦ τὸν παρακολουθοῦν. Ἕνας ἄνθρωπος ἐκφράζει τὸ συναίσθημα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τοῦ σεβασμοῦ, τοῦ φόβου, τῆς συμπάθειας σὲ ὁρισμένα πράγματα, πρόσωπα ἢ φαινόμενα καὶ τὸ συναίσθημα αὐτὸ μεταδίνεται καὶ στοὺς ἄλλους. Ἡ ἐνέργεια λοιπὸν τῆς τέχνης στηρίζεται στὴν ἰδιότητα τῶν ἀνθρώπων νὰ νοιώθουνε τὴν ἐπίδραση τῶν αἰσθημάτων τῶν ὁμοίων των. Ἂν ἕνας ἄνθρωπος κάνῃ νὰ συγκινηθῇ ἕνας ἄλλος ἢ πολλοὶ μὲ τὴ μορφή του ἢ μὲ τὴ φωνή του τὴν ἴδια τὴ στιγμὴ ποῦ ἐκεῖνος νοιώθει κάποιο αἴσθημα, ἂν κάνῃ τὸν ἄλλον νὰ χασμουρηθῇ τὴ στιγμὴ ποῦ χασμουριέται ὁ ἴδιος, ἢ νὰ γελάσῃ ἢ νὰ κλάψῃ ἢ νὰ ὑποφέρῃ, αὐτὸ ἀκόμα δὲ θὰ πῇ τέχνη. Ἡ τέχνη ἀρχίζει νὰ εἶναι τέχνη ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ ὁ ἄνθρωπος τὸ αἴσθημα ποῦ δοκίμασε τὸ ξαναπροκαλεῖ μέσα του καὶ τὸ ἐκφράζει μὲ ὁρισμένους ἐξωτερικοὺς νόμους. Ὁρίστε ἕνα παράδειγμα: Ἂς ὑποθέσουμε πῶς ἕνα παιδὶ εἶδε ἕνα λύκο καὶ τρόμαξε καὶ θέλοντας νὰ προκαλέσῃ στοὺς ἄλλους ποῦ τοὺς διηγιέται τὸ ἐπεισόδιο τῆς τρομάρας του, τὴν συγκίνησή του παρασταίνει τὸν ἑαυτό του πρὶν νὰ διῇ τὸ λύκο, τὴν τοποθεσία, τὸ δάσος, τὴν ἀδιαφορία του μὲ τὴν ὁποίαν περπατοῦσε καὶ κατόπι τὴ μορφὴ τοῦ λύκου, τὶς κίνησες του, τὴν ἀπόσταση κλτ. Ὅλ' αὐτὰ εἶναι τέχνη ἂν τὸ παιδὶ διηγῶντας ξανανοιώσῃ μέσα του τὸ ἴδιο συναίσθημα τῆς τρομάρας καὶ κατορθώσῃ νὰ συγκινήσῃ τοὺς ἀκροατές του καὶ τοὺς κάνῃ νὰ αἰσθανθοῦνε κι' αὐτοὶ ὅτι ἔννοιωσε ἐκεῖνο. Ἂν πάλε τὸ παιδί, χωρὶς νὰ διῇ τὸ λύκο τόνε φοβότανε καὶ θέλοντας νὰ προκαλέσῃ τὸ ἴδιο συναίσθημα καὶ στοὺς ἄλλους φαντάστηκε τὸ συναπάντημά του μὲ τὸ λύκο καὶ τὸ διηγήθηκε μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ κάνῃ τοὺς ἀκροατές του νὰ νοιώσουν τὸν ἴδιο φόβο, ποῦ ἔννοιωσε τὸ παιδὶ φέρνοντας στὴ φαντασία του τὸ λύκο, ἡ ἐκδήλωση αὐτὴ εἶναι βέβαια τέχνη. Ὑπίσης τέχνη εἶναι ὅταν νοιώσῃ κανεὶς τὴν φρίκη τοῦ πόνου ἢ τὴ γλύκα τῆς ἀπόλαυσης καὶ τὶς παραστήσῃ στὸ πανὶ ἢ στὸ μάρμαρο μὲ τέτοιο τρόπο ποῦ νὰ συγκινήσουν καὶ τοὺς ἄλλους. Τέχνη εἶναι καὶ ὅταν κανεὶς ἔννοιωσε ἢ φαντάσθηκε τὰ συναισθήματα τῆς χαρᾶς, τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τῆς λύπης, τῆς ἀπελπισίας, τῆς ἀνδρείας, τῆς μελαγχολίας καὶ τὶς μεταπτώσες ἀπὸ τὸ ἕνα στὸ ἄλλο καὶ τὰ παράστησε μὲ τοὺς ἤχους ἔτσι ποῦ νὰ συγκινηθοῦν οἱ ἀκροατές του καὶ νὰ νοιώσουν μέσα τους τὸ ἴδιο ποῦ ἔννοιωσε κι' αὐτός. Ὅλα τὰ πιὸ ποικολόχρωμα αἰσθήματα, δυνατὰ ἢ ἀδύνατα, σημαντικὰ ἢ ἀσήμαντα, καλὰ ἢ πρόστυχα, φτάνει νὰ συγκινοῦνε τὸν ἀναγνώστη ἢ τὸ θεατὴ ἢ τὸν ἀκροατή, εἶναι ἀντικείμενα τῆς τέχνης. Τὸ αἴσθημα τῆς ἀφοσίωσης καὶ τῆς ὑποταγῆς στὴν τύχη ἢ στὸ Θεό, ποῦ τὸ μεταδίνει τὸ δρᾶμα ἢ τὸ αἴσθημα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν ἐρωτευμένων, ποῦ περιγράφεται στὰ μυθιστορήματα ἢ τῆς λαγνείας, ποῦ παρασταίνεται στὶς εἰκόνες ἢ τῆς ἀνδρείας, ποῦ μεταδίνεται μ' ἐνθουσιαστικὸ μάρς ἢ τῆς εὐθυμίας ποῦ γεννιέται ἀπὸ τὸ χορὸ ἢ τῆς σιωπῆς ποῦ παρισταίνει ἕνα βραδινὸ τοπεῖο ἢ ἕνα νανουριστικὸ τραγούδι ἢ τὸ αἴσθημα τοῦ γέλοιου, ποῦ σοῦ προκαλεῖ ἕνα ἀστεῖο ἀνέκδοτο, ὅλα ἀνήκουν στὴν τέχνη. Ἅμα οἱ θεατὲς καὶ οἱ ἀκροατὲς νοιώθουνε τὸ ἴδιο αἴσθημα ποῦ ἔννοιωσε ὁ συνθέτης, τότε ἡ παραγωγὴ τοῦ συνθέτη ἀνήκει στὴν τέχνη.

Νὰ προκαλέσῃ κανεὶς μέσα του τὸ αἴσθημα, ποῦ ἔχει δοκιμάσει καὶ προκαλῶντας το μὲ τὶς κινῆσες, τὶς γραμμές, τὰ χρώματα, τοὺς ἤχους, τὰ σχήματα, ποῦ ἐκφρασθήκανε, μὲ τὸ λόγο νὰ τὸ μετιδώσῃ στοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι νὰ τὸ νοιώσουνε, αὐτὴ εἶναι ἡ δουλειὰ τῆς τέχνης. Ἡ τέχνη εἶναι ἔργο ἀνθρώπινο, μὲ τὸ ὁποῖο ἕνας ἄνθρωπος μεταδίνει στοὺς ἄλλους συνειδητά, μὲ ὁρισμένα ἐξωτερικὰ σημάδια τὰ αἰσθήματα ποῦ νοιώθει αὐτὸς καὶ συγκινοῦνται καὶ τὰ δοκιμάζουνε κ' οἱ ἄλλοι.

Τέχνη δὲν εἶναι τὸ φανέρωμα κάποιας μυστικῆς ἰδέας, ἢ τοῦ ὡραίου ἢ τοῦ Θεοῦ, καθὼς λένε οἱ μεταφυσικοί, δὲν εἶναι παιχνίδι, μὲ τὸ ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος ξαπολύει τὸ περίσσευμα τῆς ἐνέργειάς του, καθὼς λένε οἱ αἰσθητικοὶ φυσιολόγοι, δὲν εἶναι ἡ ἐκδήλωση τῶν συγκινήσεων, οὔτε τέχνη εἶναι τὸ νὰ παράγῃ εὐχάριστα ἀντικείμενα κανεὶς καὶ τὸ κυριώτερο, δὲν εἶναι ἡ ἀπόλαυση, ***ἀλλὰ εἶναι τὸ ἀναγκαῖο μέσο γιὰ τὴν ἐπικοινωνία τῶν ἀνθρώπων, γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν κίνηση πρὸς τὸ καλὸ τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, μέσο ποῦ μᾶς ἑνώνει ὅλους στὰ ἴδια κι' ἀπαράλλαχτα αἰσθήματα.***

Λ. Τολστόη.

ΣΑΝ ΣΕ ΟΝΕΙΡΟ...

(ἀπόσπασμα).

Καὶ γὼ τῆς εἶπα: Κοίταξε νὰ μὴ μ' ἀνατιειάξῃς
γιατ' ἂν ξεσπάσῃ ὁ πόνος σου
— ὁ πόνος ποὺ γνωρίζω —
καὶ τὴ γαλήνη τοῦ οὐρανοῦ φοβοῦμαι μὴν ταράξῃς...

Ι. Ν. Γρυπάρης.

Χινόπωρο. Χαμόσπιτο μέσ' σὲ δάσος. Παραθύρια μὲ σαρακοφάγωτες γρίλες, ὀρθάνοιχτες, ἔτσι ποὺ φαίνουνται τὰ σκελεθρωμένα κυπαρίσσια. Κάμαρη ἁπλούστατα, μὰ μὲ καλλιτεχνικὴ πνοὴ συγυρισμένη. Πρὸς τ' ἀριστερὰ ἄγαλμα. Παρασταίνει, στὸ φυσικό, μιὰ ὄμορφη Αἰγύπτια ἱέρεια, σὲ μαγνάδι ντυλιγμένη. Ἀφίνει μιὰ παγερή, ἀνατριχιαστικὴ ἐντύπωση. Συμβολίζει τὴ Μοῖρα Ὁ ἥλιος πάει νὰ δύσῃ. Πόρτα στὸ βάθος ἀπ' ὅπου μπαίνει ἀργὸς κ' ἐλαφρός, παράξενα φοβισμένος, κρατῶντας στ' ἀριστερὸ κυπαρισσένιους κλώνους κοὶ στὸ δεξὶ ἄσπρο κρῖνο, ὁ ΛΩΡΟΣ... Καρφώνει δῶ καὶ κεῖ τὰ μάτια του ἀλαφιασμένα...

— Πῶς φοβᾶμαι!.. Στοιχειώνουν, μοῦ εἶπαν, τὰ κοτσύφια τὴν ὥρα αὐτὴ ποὺ ροδοσιάζει ὁ ἥλιος νυσταγμένος, καὶ βάνουν κάτι φωνές... οὔ! οὐρλητό... καὶ σιγὰ-σιγὰ-σιγά... πτίγουν μιὰ στὸ λαιμό!.. Χά! χά! χά! Ἄκου, ἄκου τί λέγω!.. Τὰ κοτσύφια... Μὰ τὰ κοτσύφια πουλιὰ δὲν εἶνε;.. Μηγὰρ εἶν' ἀνθρῶποι τὰ κοτσύφια;.. Τὰ κοτσύφια τὰ τσαμένα κελαδοῦν μοναχά... Τί ἄλλο;.. Ἀ! οἱ γεράδες ναί... Ἐκεῖνες πέρουν τὶς φωνές!.. Ἀλήθεια!.. Καρτερᾶν, οἱ βρῶμες!, καὶ μόλις τᾶς νὰ βγάλῃς τσιμουδιά... τά!: κ' ἔχασες τὴ καλιά σου!... Οἱ ἄπονες οἱ γεράδες!.. Πόσο ἄπονες εἶνε!.. Νιός, μιὰ χαρά, καὶ νὰ χάσῃς τὴ καλιά σου!.. νὰ ξεμάθῃς, πάει νὰ πῇ, τὰ λόγια τὰ γλυκά!.. κ' ἡ ὄμορφιά σου πφοῦ... νὰ σβύσῃ!.. Καὶ ποῦ!.. Νὰ εἶταν, τὸ ἐπὶ τέλους, μέσ' σὲ λουλουδιῶν πνοές, ἔ!... μὰ μέσ' σ' αὐτά, τὰ κλαψιάρικα, καλέ, τὰ κυπαρίσσια!... Ἄχ! τίς πλανεύτρες!.. Ἔτσι μοῦρχεται νὰ τὶς πιάσω ὅλες, καὶ νὰ τὶς δέσω... μὲ μιὰ... ἀλυσίδα... μὰ τί ἀλυσίδα... Ξέρεις τί ἀλυσίδα;.. Μὲ δάκρυα... Βέέέβαια... Νὰ τίς δέσω μὲ μιὰ

δάκρυνη ἀλυσίδα—μὰ μὲ προσοχὴὴ νὰ μὴ τὶς σφίξω δὰ καὶ τὶς πονέσω . . , εἶνε τόσο ντελικάτες ! . . —καὶ νὰ τὶς βουτήξω μπλούμ . . . μέσ' στῆς λίμνης τὰ νερά, γιὰ νὰ διοῦν ἐκεῖνες ἄλλοιε ! . . Τότε νὰ διῆτε σεῖς παιχνιδιάρες μου ξωθιές... Τότε νὰ διῆτε, ἄκαρδες!.. Τί ; . . Λὲν εἶστε ; . . Εἶστε ! εἶστε ! εἶστε ! Θὰ τὸ φωνάζω πὸὺ νὰ σκάσετε ! . . Ὄχι, ὅλο τὸ δικό σας νὰ γίνεται, τὸ δικό σας, αἰώνια τὸ δικό σας . . . ξεμαυλίστρες σεῖς ! . . (Κουνᾷ τὸ κεφάλι μελάγχολα... Ἄξαφνα τηράει τ' ἄγαλμα) . . . Βάάά ! . . (Κάνει ἕνα βῆμα δειλὸ καὶ σταματᾷ) . . . Σύ ; . . Ποιὰ εἶσαι σύ;.. Ἀπ' τὸ παράθυρο ; . . . Ἀ ! . . Καλὰ εἶτα γὼ πῶς τὰ κοτσύφια γίνουνται ἀερικά . . . Καλὰ τὸ εἶπα . . . Μ' ἄκουσες ἔ ; . . (Κοντοστέκει καρτερῶντας ἀπάντηση) . . . Οὔ καὶ σὺ πιά ! . . δὲ μιλᾶς . . . Κατσούφα ! . . Μὴ πολυσκέφτεσαι . . . (τῆς προσφέρνει τὰ κυπαρισσένια κλώνια) . . . Νά ! . . Νά ! . . Πάρτα... Νὰ διῆς αἱ ὥραῖα πὸὺ εἶνε ! . . Τί ὥραῖα ! . . Μοσκοβολοῦν, μιὰ μυρωδιά ! . . (Μυρίζει) . . . Ὄχ ! ὄχ ! . . Ἀμ' πῶς ; . . . Σοῦ τὰ χαρίζω ! εἶνε δικά σου ! . . . Ἀλήθεια σοῦ λέγω ! . . Τί θαρρεῖς, ψέμματα ;.. Ὄχι, δὲ λέγω ψέμματα ἐγώ . . . Ὁρίστε ! . . Λὲν τὰ καταδέχεσαι ; . . Λέν ; . . Καλά ! . . Σὺ θὲ τὸ μετανοιώσῃς . . . μήπως ἐγώ ; . . (Μὲ μιὰ πονηρία τῆς δείχνει τὸ κρῖνο) . . . Θέλεις αὐτό ; . . Θέλεις γιά ! . . Μά, ἄ μπὰ-μπά ! . . Μὴ θυμώνῃς . . . Μὰ δὲν μπορῶ νὰ στὸ δώσω . . . Ξέρεις τί θὰ πῆ δὲν μπορῶ ; . . Αὐτό, κυρὰ μ', θὰ πάω ἴσια νὰ τὸ χαρίσω τῆς καλῆς μου!.. Θὰ τῆς τὸ χαρίσω καὶ θὰ τῆς πῶ : Νά ! . . σοῦ τὸ χαρίζω ! . . στὰ μάτια σου ! . . Πάρτο! . . Εἰν' ἀπ' τὴν καρδιά μου ! εἶνε ἡ καρδιά μου ! . . Τάχα τί θαρρεῖς;.. δὲν εἶνε κρῖνο ἡ καρδιά ; Κρῖνο εἶνε, ἀμ' τί εἶνε ; . . . Ναί ! Στὸ χαρίζω στὰ ξωτικά σου, στὰ ὁλόγλυκά σου τὰ μάτια ! . . Ἐεὲχ καὶ νὰ διῆς πόσο καλοπρόσδεχτα θὰ τὰ δεχτῇ . . . Ὄχι σὰν καὶ σένα ! . . (τινάζεται νὰ φύγῃ κι' ἀνεμίζουνται τὰ μακρυὰ ὡς κάτω καὶ ξανθὰ μαλλιά του) τρέχω κιόλας . . . Ἔχε γειά;.. Ἀκοῦς;.. Ἔχε γειὰ σοῦ εἶπα ! . .

Πόλη. Τῆς Παναγίας 1911 ***Ἡρ. Ἀποστολίδης.***

ΟΙ ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΝΙΤΣΕ

1

Ὅλοι οἱ σκοποὶ εἶναι καταστραμμένοι· οἱ ἐκτιμήσεις στρέφουνται ἡ μία ἐνάντια στὴν ἄλλη.

ὀνομάζουν καλὸν ἐκεῖνον ποῦ πηγαίνει σύμφωνα μὲ τὴν καρδιά του, μὰ κι' ἐκεῖνον ποῦ ὑπακούει μονάχα στὸ καθῆκόν του·

ὀνομάζουν καλὸν τὸν ἄνθρωπο τὸν ἥμερο, τὸν συμβιβαστικό, μὰ καὶ τὸν πολεμικό, τὸν ἀλύγιστο, τὸν αὐστηρό.

ὀνομάζουν καλὸν ἐκεῖνον ποῦ δὲν πιέζει τὸν ἑαυτό του, μὰ καὶ τὸν ἥρωα τῆς κυριαρχίας τοῦ ἑαυτοῦ του.

ὀνομάζουν καλὸν τὸν ἀπόλυτο φίλο τῆς ἀλήθειας, μὰ καὶ τὸν ἄνθρωπο ποῦ εἶναι ὅλο εὐλάβεια ποῦ μεταμορφώνει τὰ πράγματα·

ὀνομάζουν καλὸν ἐκεῖνον ποῦ ὑπακούει στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτόν του, μὰ καὶ τὸν θεοσεβούμενο τὸν ἄνθρωπο·

ὀνομάζουν καλὸν τὸν ἐκλεχτὸ καὶ τὸν εὐγενῆ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνον ποῦ οὔτε περιφρονεῖ οὔτε κοιτάζει ἀπὸ ψηλά·

ὀνομάζουν καλὸν τὸν σπλαχνικὸ τὸν ἄνθρωπο ποῦ ἀποφεύγει τὸν ἀγῶνα, μὰ κι' ἐκεῖνον ποὺ εἶναι ἀχόρταγος ἀπὸ πολέμους καὶ νίκες·

ὀνομάζουν καλὸν ἐκεῖνον ποῦ θέλει νὰ εἶναι πάντα πρῶτος, μὰ κι' ἐκεῖνον ποῦ δὲν θέλει νὰ ἔχῃ πλεονεκτήματα μὲ ζημία κανενός.

2

Ἔχουμε μέσα μας μιὰ πελώρια δύναμη ἠθικῶν αἰσθημάτων, μὰ κανένα σκοπὸ ποῦ νὰ τὰ ἱκανοποιῇ ὅλα.

Τὰ αἰσθήματα αὐτὰ ἀντιφάσκουν τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο· ἔχουν τὴν ρίζα τους σὲ ***διαφορετικοὺς*** πίνακες ἀξιῶν.

Ὑπάρχει μιὰ θαυματουργὴ ἠθικὴ δύναμη, μὰ δὲν ὑπάρχει πιὰ ***σκοπός,*** ποῦ νὰ μποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθῇ ὅλη αὐτὴ ἡ δύναμη.

3

Ὅλοι οἱ σκοποὶ εἶναι καταστραμμένοι. Πρέπει οἱ ἄνθρωποι νὰ διαχαρᾶξουν ἕνα γιὰ τὸν ἑαυτό τους. Εἶταν πλάνη νὰ νομίζουν ποῦ ἔχουν ἕνα: οἱ ἴδιοι δώσανε ὅλους στὸν ἑαυτό τους. Ἀλλὰ οἱ πρῶτες συνθῆκες γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλοτε σκοποὺς σήμερα εἶναι καταστραμμένες.

Ἡ ἐπιστήμη δείχνει τὸ δρόμο ποῦ πρέπει νὰ ἀκολουθήσουμε, μὰ ὄχι καὶ τὸ σκοπό· θέτει μ' ὅλα ταῦτα τοὺς πρώτους ὅρους μὲ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἀνταποκριθῇ ὁ νέος σκοπός.

Μετάφρασις ***Δ. Παλάσα.***

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΙΔΕΑΙ

Οἱ λόγιοί μας.

Ὁ Ἐξετ. Περὶ τοῦ κ. Ἀποστολίδου τί ἰδέαν ἔχετε;

Ὁ Παρατηρητής. Ὁ κ. Ἀποστολίδης εἶναι μία ἐπιστημονικὴ προσωπικότης πανελλήνιος. «Αἱ Ψυχώχεις» του ἐπεκροτήθησαν ἀπὸ ὅλον τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον . . .

Ὁ Ἐξετ. Δὲν πρόκειται περὶ τοῦ Σίμωνος, ἀλλὰ περὶ τοῦ Γεωργίου.

Ὁ Παρατ. Λέγουν πῶς εἶναι ἐξαίρετος ἄνθρωπος.

Ὁ Ἐξετ. Ὡς λόγιος ;

Ὁ Παρ. Κάποιος φίλος μου καὶ φίλος του εἰς μίαν παρομοίαν ἐρώτησιν ἀπήντησε : Δὲν ὑπάρχει.

Ὁ Ἐξετ. Πρὸ δύο ἐτῶν, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἐξέδωκε τὰ «Ἀνάλεκτα», τὰ ὁποῖα περιέχουν ἀπὸ ὅλα σχεδὸν τὰ εἴδη τῆς λογοτεχνίας, φιλοσοφίαν, διηγηματογραφίαν, κριτικὴν καὶ στίχους.

Ὁ Παρ. Εἶναι ἕνα βιβλίον καλοτυπωμένον. Αὐτὸ τὸ καλοσυνιστᾷ . . .

Ὁ Ἐξετ. Πῶς τὸν κρίνετε ὡς φιλόσοφον ;

Ὁ Παρ. Ὅτι εἶναι φιλόσοφος, ἀλλὰ δὲν εἶναι σοφός. Τίποτε νέον δὲν μᾶς ἔδειξε μὲ τὰ «Εὐδαιμονικά» του, τὰ ὁποῖα εἶναι ἁπλαῖ θεματογραφίαι.

Ὁ Ἐξετ. Τὰ διηγήματά του πῶς τὰ εὑρίσκετε ;

Ὁ Παρ. Δὲν προσθέτουν τίποτε εἰς τὴν δόξαν ποῦ τοῦ ἔφεραν τὰ «Εὐδαιμονικά» του.

Ὁ Ἐξετ. Εἴσθε πολὺ αὐστηρός. Ἐν τούτοις τὸ ἴδιον δὲν θὰ ἀπαντήσετε ἐὰν σᾶς ἐρωτήσω περὶ τῆς κριτικῆς του ἐργασίας.

Ὁ Παρ Ἀ! ὄχι! Τὰ «Εὐδαιμονικὰ» καὶ τὰ διηγήματά του ἠμπορεῖ νὰ μὴ εἶναι ἱκανὰ νὰ δοξάσουν ἕνα ἄνθρωπον τῶν γραμμάτων, ἐν τούτοις ἀποδεικνύουν κάτι, ὅτι δλδ. ὁ κ. Ἀποστολίδης ἔσχε τὴν εὐγενῆ ἰδέαν νὰ δημιουργήσῃ κάτι, νὰ συντελέσῃ κι' αὐτὸς τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς μικρᾶς λογοτεχνίας τῆς πόλεώς μας. Ἡ ἀποτυχία δὲν ἠμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφορμὴ κατηγορίας. Τὸ πλεῖστον ὅμως τοῦ κριτικοῦ του ἔργου δὲν ἀπέβλεψεν εἰς μίαν τοιαύτην εὐγενῆ πρόθεσιν. Π. Χ. ἡ λεγομένη κριτική του περὶ τοῦ «Ὄνειρου τοῦ Γιαννίρη» τοῦ Ψυχάρη δὲν εἶναι εἰλικρινὴς ἢ καλήτερον δὲν εἶναι κριτική, ἀλλ' ὅπως τὴν ἐχαρακτήρισε κάποιος πολὺ σοβαρὸς λόγιος, εἶναι ἕνας λίβελλος τοῦ χειροτέρου εἴδους, ὁ ὁποῖος διεπράχθη, νομίζεις, ἐπίτηδες πρὸς δημιουργίαν πατάγου. Τὰ μέτρια πνεύματα ἀρέσκονται εἰς τοὺς πατάγους, λησμονοῦντα ὅτι ὅταν κοπάσουν οὗτοι θὰ ἔλθῃ ἡ σκληρὰ λογικὴ νὰ τὰ βάλῃ εἰς τὴν θέσιν των. Ἀνεγνώσατε τὴν κριτικὴν αὐτήν ; Πῶς σᾶς ἐφάνη ;

Ὁ Ἐξετ. Δὲν ἔχω γνώμην. Γνωρίζω ὅμως καλῶς ὅτι πολλοὶ τὴν ἔκριναν εὐνοϊκώτατα καὶ μάλιστα ὁ κ. Α. Ἔξαρχος τὴν ὠνόμασεν ἀληθινὴν κριτικήν. Ἐνθυμοῦμαι τὰ λόγια του, τὰ ὁποῖα ἠμπορεῖτε νὰ συναντήσετε ὁπόταν θέλετε εἰς τοὺς «Γαζετατζῆδες τῆς Πόλης»: «Ὁ μόνος ποῦ μίλησε ἀνθρωπινὰ στὸν «Ταχυδρόμο» τώρα τελευταῖα, εἶναι ὁ Γ. Ἀποστολίδης. Χτύπησε τὸν ἀρχηγό μας, δίχως νἄχῃ ἴσως δίκιο, τὸν χτύπησε ὅμως μὲ ἐξυπνάδα ἀσυνήθιστη στὴν Πόλη, μὲ ὡραῖες μεταφορὲς καὶ μὲ ὡραῖες, ἂν θέλετε, εἰκόνες, μὲ ἀληθινὴ κριτικὴ τέλος πάντων».

Ὁ Παρ. Ἀπορῶ ποῦ εὗρεν ὁ φίλος μου Ἔξαρχος τὴν ἀληθινὴ κριτικὴ ***τέλος πάντων.*** Ἐγὼ ὅταν τὴν ἀνέγνωσε μοῦ ἔκαμε τὴν χειρίστην ἐντύπωσιν. Πρῶτον διότι εἶχεν ὑβριστικὸν χαρακτῆρα καὶ πνεῦμα κακῆς προθέσεως καὶ δεύτερον δὲν ἠμπόρεσα νὰ ἀνακαλύψω εἰς τὰς πολλὰς καὶ μωρολογούσας σελίδας της οὐδὲ ἴχνος κριτικοῦ πνεύματος. Ὁ συγγραφεύς της ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἐγνώριζε σκράπ ἀπὸ αἰσθητικήν, ὅτι τοῦ ἔλειπεν ἡ καλαισθησία, ἡ ὀρθὴ κρίσις, ἡ παρατηρητικότης καὶ ἡ ἀμεροληψία, προσόντα ἀπαραίτητα δι' ἕνα κριτικὸν ἄξιον τοῦ ὀνόματος. Ἀπόρησα δὲ καὶ διὰ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν λογικῆς. Μάλιστα. Μὴ ξαφνίζεσθε. Νομίζω ὅτι ἕνας κριτικὸς ποῦ γράφει ***ἀληθινὴ κριτικὴ τέλος πάντων,*** ὀλίγον ἢ διόλου ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ πρόσωπον τοῦ συγγραφέως, προσέχει δ' εἰς τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον παρατηρεῖ, ψυχολοχεῖ, ἐξετάζει, ἀνατέμνει, χαρακτηρίζει. Ἐνῷ ὁ κ. Ἀποστολίδης πειρώμενος νὰ κρίνῃ τὸ «Ὄνειρο τοῦ Γιαννίρη» – τὸ ὁποῖον εἰρήσθω ἐν παρόδῳ πρὸ δωδεκαετίας ἔκρινεν εἰς τὴν πόλιν μας ἕνα παιδαρέλι πολὺ καλήτερα καὶ ὀρθότερα—ἀσχολεῖται περισσότερον μὲ τὸν συγγραφέα του, τὸν ὁποῖον εὑρίσκει Γάλλον καὶ ὄχι Ἕλληνα, καὶ ἐγωιστήν, καὶ ἐνδιατρίβει εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς τολμηροὺς χαρακτηρισμοὺς φορτικῶς καὶ ἠμπορεῖ νὰ εἴπῃ τις ὀχληρῶς. Ἀλλὰ τί μᾶς ἐνδιαφέρει ἐὰν ὁ Ψυχάρης εἶναι Γάλλος ἢ Ἄγγλος, ἐγωιστὴς ἢ ὄχι ; Ἐκεῖνο ποῦ μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι ἂν τὸ κρινόμενον ἔργον εἶναι καλὸν ἢ κακόν, ἀναγνώσιμον ἢ ὄχι. Καὶ διὰ νὰ μᾶς ἀποδείξῃ τοὺς ***δικαίους*** του ἰσχυρισμοὺς ὁ κύριος Ἀποστολίδης κατέρχεται καὶ εἰς οἰκογενειακά. Ἀλλὰ διατί δὲν ἔκαμαν τὸ ἴδιο καὶ οἱ κριτικοὶ τοῦ Μωρεάς, τοῦ Μπαρρές, τοῦ Νίτσε καὶ ὅλων τῶν προνομιούχων πνευμάτων τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς τὰ βιβλία τῶν ὁποίων πελώριον ὑψώνεται τὸ ἐγώ ; Διότι τὸν ἐγωισμὸν οἱ ἀληθεῖς ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ὡραίου δὲν εὑρίσκουν ὡς ἀφορμὴν νὰ κατηγορήσουν ἕνα βιβλίον.

Ὁ Ἐξετ. Καὶ νομίζετε ὅτι ὁ κ. Ἀποστολίδης εἶχεν ἁπλῶς τὴν πρόθεσιν νὰ κατηγορήσῃ ;

Ὁ Παρ. Καὶ κάτι ἄλλο. Ἀνέγνωσε τὴν κριτικὴν τοῦ Παλαμᾶ, ὁ ὁποῖος ὀνομάζει τὸ «Ὄνειρο τοῦ Γιαννίρη» τὸ μυθιστόρημα τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς. Ἐνέμισεν ὅτι ἦτο κατάλληλος στιγμὴ ὅπως γίνῃ κάποιος θόρυβος καὶ ἀποκτηθῇ κάποια δημοτικότης. Τὸ ἐναντίον τοῦ Ψυχάρη ρεῦμα τῶν τότε ἀλαλαζόντων ἦτο εὐνοϊκωτάτη περίστασις καὶ ἔγραψεν ἀκριβῶς μὲ τὴν στραβὴν ἀντίληψιν τῶν ἀνθρώπων ποῦ ἀποτελοῦσαν τὸ ρεῦμα αὐτό. Ρεῦμα ἀμαθείας, μεσαιωνισμοῦ, πέριξ τοῦ ὁποίου οὐδεμία εὐεργετικὴ πνοὴ τῆς Ἀληθείας ἔπνευσέ ποτε. Βεβαίως μὲ αὐτὰ δὲν ἐννοῶ ὅτι τὸ «Ὄνειρο τοῦ Γιαννίρη» εἶναι ὑυνατὸν ἔργον. Εἶναι πράγματι πολύλογον, ἔχει πολλὰ περιττὰ πράγματα, ἀλλὰ ἔχει καὶ σελίδας καὶ χαρακτηρισμούς, τοὺς ὁποίους ἠμπορεῖ νὰ ζηλεύσῃ ὁ ἐξοχώτερος τῶν λογογράφων.

Ὁ Ἐξετ. Ὁ κ. Ἀποστολίδης διατείνεται ὅτι οἱ χαρακτῆρες τοῦ πρώτου μέρους τοῦ Γιαννίρη δὲν εἶναι ἑλληνικοί, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ γλῶσσα, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκει ἄπειρα σφάλματα.

Ὁ Παρ. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς χαρακτῆρας, ὁ Ψυχάρης ἀκριβῶς αὐτὸ προσεπάθησε νὰ κάμῃ. Νὰ ζωγραφίσῃ Γάλλους. Ἐν τούτοις πρὸς πεῖσμα τοῦ κ. Ἀποστολίδου, ὁ Ψυχάρης δὲν κατώρθωσε νὰ μᾶς παρουσιάσῃ, ὅπως ἐπιθυμοῦσε, τὸν καθαρὸν παριζιάνικον τύπον τοῦ λογίου, τοῦ ἐπιστήμονος κτλ. Ἔβαλεν εἰς ὅλους κάτι ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του. Διὰ τοῦτο ὁ καλὸς παρατηρητὴς διακρίνει δρῶντα εἰς τὸ Παρίσι πρόσωπα, ἔχοντα σχέσιν ἄμεσον μὲ τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν καὶ τὸν χαρακτῆρα. Ὁ Γιαννίρης, ὁ ὁποῖος ἠμποροῦσε νὰ ἐκγαλλισθῇ δοξαζόμενος, τιμώμενος, ἐπευθυμούμενος καὶ συγχρωτιζόμενος μὲ τοὺς Γάλλους, ὅπως ἐξεγαλλίσθη ὁ Μωρεᾶς, παραμένει Ἕλλην ὡς τὰ κόκκαλα. Δὲν εἶναι ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ρωμιοῦ νὰ θέλῃ ν' ἀνέρχεται, ν' ἀνέρχεται καὶ νὰ μὴ εὑρίσκῃ ποτὲ ἄκρη οὔτε εἰς τὴν δόξαν οὔτε εἰς τὸ ἐμπόριον οὔτε εἰς κανένα ἄλλο εἶδος... Μαζὶ μὲ τὸν Παλαμᾶ βλέπω κ' ἐγὼ τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν ὁλόκληρον νὰ πάλῃ εἰς τὰ στήθη τοῦ ἥρωος τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Ψυχάρη, ὅπως καὶ εἰς ὅλα του τὰ ἔργα, τῶν ὁποίων τὸ κυριώτερον προτέρημα εἶναι ὅτι εἶναι τὰ ἑλληνικώτερα καὶ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὴν φράσιν. Ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν ὁ κ. Ἀποστολίδης εὑρίσκεται εἰς τὸ αὐτὸ πέλαγος τῆς πλάνης, ἡ ὁποία τοῦ ἔχει πνίξει καὶ τὴν παραμικρὰν παρατήρησιν. Δύο - τρία ψεγάδια — ἂν εἶναι ψεγάδια — δὲν καταρρίπτουν ἕνα σύστημα καὶ μάλιστα ὅταν τὸ σύστημα αὐτὸ ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ὅταν λέγει ὅτι ὁ Ψυχάρης γράφει θεωρητικῶς τὴν γλῶσσαν, ἐπίσης ἀπατᾶται. Ὁ Ψυχάρης γράφει τὴν γλῶσσαν αἰσθητικῶς. Μιὰ ματιὰ εἰς τὸ «Ὄνειρο τοῦ Γιαννίρη» καθὼς καὶ εἰς τὰ λοιπά του ἔργα θὰ πείσῃ καὶ τὸν πλέον δύσπιστον. Ἐκτὸς τούτου σᾶς παραπέμπω εἰς τὴν κριτικὴν τοῦ Ἐμ. Ροΐδου περὶ τοῦ «Ταξιδιοῦ». Τὸ ὄνομα τοῦ Ροΐδου πιστεύω ὅτι εἶναι σοβαρὸν πειστήριον.

Ὁ Ἐξετ. Ὁ Ροΐδης πλέκει τὸ ἐγκώμιον τοῦ Ψυχάρη.

Ὁ Παρ. Ὁ κ. Ἀποστολίδης διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Ψυχάρης δὲν γνωρίζει τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, φέρει μερικὰ ἀτυχῆ παραδείγματα. Λέγει: ***λιγάκι κεφάλι*** δὲν λέγεται. Πῶς ὄχι; Δὲν λέγεται εἰς τὴν φράσιν: ***λιγάκι κεφάλι ἂν εἶχες δὲ θὰ ἀνακατωνούσουνα ἐκεῖ ποῦ δὲ σὲ σπέρνουν;*** Ὁ κ. Ἀποστολίδης ἐπίσης λέγει: «Ὁ Ψυχάρης τελείως ἀγνοεῖ πόσον διαφέρουν τὴν σημασίαν τὰ ***μυαλὰ*** ἀπὸ τὸ ***μυαλό***. Δλδ. ἐννοεῖ ὅτι ὁ Ψυχάρης δὲν γνωρίζει ὅτι, ὅταν λέμε ***μυαλὰ*** ἐννοοῦμεν τὰ ἀρνήσια ἢ τὰ βωδινά, ἐνῷ ὅταν λέμε ***μυαλὸ*** ἐννοοῦμεν καὶ τὸν νοῦν. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ Ψυχάρης, μολονότι εὑρίσκεται μακρὰν τοῦ ἑλληνισμοῦ, γνωρίζει πολὺ καλὰ τὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν ἀκούει νὰ ὁμιλεῖται καθημερινῶς ὁ κ. Ἀποστολίδης. Διότι ὁ Ρωμιὸς λέγει: ***ἔχει χαμένα τὰ μυαλά του*** καὶ ἀποτεινόμενος εἰς τὸν πωλητὴν μυελῶν: ***δῶσε μου ἕνα μυαλό.*** Δὲν εἶναι τοῦτο ἀληθές; Ἐὰν ἔξαφνα ὁ κ. Ἀποστολίδης εὑρίσκετο ἐπὶ μίαν στιγμὴν εἰς τοιαύτην θέσιν ὥστε νὰ ἠναγκάζετο νὰ πῇ: ***Εἶδα τόσα ὡραῖα πράγματα, ὥστε ἔχασα τὰ μυαλά μου*** (ἢ καὶ τὸ νοῦ μου), ἠμπορεῖ ποτὲ κανεὶς νὰ φαντασθῇ ὅτι ὁ κ. Ἀποστολίδης μὲ τὴν φράσιν αὐτὴν θὰ ἐννοοῦσε ὅτι ἔχασε τὰ ἀρνήσια ἢ τὰ βωδινά του μυαλά;

Ὁ Ἐξετ. Εὑρίσκετε λοιπὸν ὅτι ὁ κ. Ἀποστολίδης ἀπέτυχε πέρα-πέρα εἰς τὴν κριτικὴν αὐτήν;

Ὁ Παρ. Νομίζω πῶς ἐξεφράσθην σαφῶς ἀνωτέρω.

Ὁ Ἐξετ. Αἱ ἄλλαι κριτικαί του;

Ὁ Παρ. Ἔγραψε τὰς κριτικὰς δύο δραματικῶν διαγωνισμῶν τοῦ Συλλόγου.

Ὁ Ἐξετ. Τί ἔχετε νὰ πῆτε γι' αὐτάς;

Ὁ Παρ. Ὅτι ὁ κ. Ἀποστολίδης ἀπέτυχε καὶ εἰς αὐτάς. Ἐπέδειξε γνώσεις κοινάς, πολλάκις ἐπαναληφθείσας ἀπὸ τοὺς εἰσηγητὰς τῶν μακαρίτιδων διαγωνισμῶν Βουτσιναίων τε καὶ Λασανείων καὶ διεκρίθη ὑποδεικνύων εἰς τοὺς διαγωνιζομένους ὅτι τὰ χειρόγραφά των ἀσχημίζονται μέ τινας ἀνορθογραφίας.

Ὁ Ἐξετ. Καὶ ὅμως λέγεται ὅτι ἡ κριτική του ἦτο πολὺ δικαία. Τὰ ἔργα πραγματικῶς δὲν ἤξιζαν.

Ὁ Παρ. Δι' ἔργα λοιπόν, τὰ ὁποῖα δὲν ἤξιζαν, τὰ ὁποῖα πραγματικῶς ἦσαν ἐξαμβλώματα, ἐχρειάζετο τόση ἐπίδειξις γνώσεων, τόση σπατάλη κοινοτοπιῶν, τόσοι ρητορισμοί; Ἀφίνω κατὰ μέρος τὰς εὐφυολογίας... Εἶπα εὐφυολογίας καὶ ἐνεθυμήθην κάτι νόστιμον. Εἰς τὸν πρῶτον διαγωνισμὸν ὁ κ. Ἀποστολίδης ἔκρινεν ἕνα ἔργον μὲ τὸν τίτλον ***Μιχαὴλ Ἄγγελος Κομηνός.*** Τὸ ἔργον αὐτὸ ἦτο πραγματικῶς γελοῖον — ὀφείλεται τιμὴ εἰς τὸν κ. Ἀποστολίδην ποῦ τὸ ἀνεκάλυψε — καὶ δικαίως ὁ κριτὴς κατηγορῶν αὐτό, ὀνομάζει τὸν συγγραφέα του ***αὐτοτιστήν,*** διότι μέσα εἰς ὀλίγους στίχους ἀφορήτως ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀντωνυμίαν ***αὐτός.*** Χάριν θυμηδίας σᾶς ἀναγινώσκω μερικούς:

Ἰδοὺ διὰ τῆς Δάφνης σου ***αὐτῆς*** θὰ τὴν ποτίσῃς
Ἐκ ***τούτου,*** ἐξ οὗ καὶ ***αὐτὴ*** θὰ πίῃ Καὶ ἵνα πείσῃς
αὐτὴν ἢ κάλλιον εἰπεῖν, ὅπως τὴν ἀτατήσῃς,
ὡς μαγικὸν ὑγρὸν ***αὐτῇ αὐτὸ*** νὰ παραστήσῃς.

Πολὺ δικαίως, εἶπα, ὁ κριτὴς κατηγορεῖ τοὺς ἐξαμβλωματικοὺς αὐτοὺς στίχους καὶ ὀνομάζει τὸν ἀνόσιον δράστην των ***αὐτοτιστήν.*** Ἀλλὰ τί εἰμπορεῖ τότε, κανεὶς, νὰ εἴπῃ διὰ τὸν κριτὴν ὅταν οὗτος περιπίπτει εἰς τὸ ἴδιον σφάλμα εἰς ἰδικούς του στίχους — εἶναι καὶ ποιητὴς ὁ κ. Ἀποστολίδης — καὶ μάλιστα καὶ εἰς ἀσυνεπείας; Εἰς τὸ ποίημά του: ***Ὁ Κῶμος τοῦ Παυσανίου,*** περιγράφει ὅτι ἐπέρασαν μεσάνυχτα, ὅλοι ξεκουράζονται, ὅλοι κοιμοῦνται νήδυμον καὶ παντοῦ βασιλεύει σιωπή. Καὶ ἐνῷ βασιλεύει σιωπή.

Ἡ πεῖνα ***μόνον*** ἀγρυπνεῖ κι' ἀκούεται ὁ κρότος
Τοῦ πεινασμένου ποντικοῦ ποῦ ψάχνει κατὰ ***μόνας***
Μόνον αὐθάδεις κώνωπες κλεισμένοι στοὺς κοιτῶνας
σὲ χείλη κόκκινα μεθοῦν, σὲ μάγουλα χορεύουν,
κι' ὅλην τὴν νύκτα τραγουδοῦν. Ξημέρωσε, νηστεύουν,
ὡς ***μοναχοὶ*** ρεμβάζοντες σάρκας γυμνὰς κι' ἀτρίχους
Καὶ ***μόνον*** νεανίαι τρεῖς...

Ἀφοῦ λοιπὸν καὶ κόντ' ἀφοῦ γίνονται ὅλα αὐτὰ τὰ ***μόνον*** δίδεται ἡ εὐκαιρία εἰς τὸν κ. Ἀποστολίδην ***μόνον*** νὰ γράψῃ τέτοιους ***μοναδικοὺς*** στίχους, εἰς ἡμᾶς δὲ νὰ τὸν ὀνομάσωμεν, κατὰ τὸ παράδειγμά του, ***μονονιστήν.*** Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου εἶπα ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῶν «Ἀναλέκτων» περιπίπτει καὶ εἰς ἀσυνεπείας. Διότι ἐνῷ λέγει ὅτι μόνον γίνεται τοῦτο, προσθέτει ἀμέσως παρακάτω ὅτι γίνεται καὶ μόνον ἐκεῖνο, καὶ μόνον τὸ ἄλλο καὶ καὶ καί.

Ὁ Ἐξετ. Ἔχετε τίποτε ἄλλο νὰ πῆτε διὰ τὸ ἔργον τοῦ κ. Ἀποστολίδου;

Ὁ Παρ. Ὄχι. Ἂν τὸ καλοεξετάσετε δὲν ἔπρεπε νὰ πῶ τίποτε, διότι ὁ κ. Ἀποστολίδης δὲν ἔχει ἔργον φιλολογικόν. Ἂν ἠναγκάσθην νὰ ὁμιλήσω καὶ νὰ μακρυγορήσω μάλιστα, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἄδικον συμπεριφοράν του πρὸς τὸν Ψυχάρην ἀφ' ἑνὸς καὶ εἰς τὴν πίστιν ποῦ ἔδωσε μέρος τοῦ κοινοῦ πρὸς τὴν κριτικήν του περὶ τοῦ «Ὀνείρου τοῦ Γιαννίρη» ἀφ' ἑτέρου. Μολοντοῦτο ἐὰν ἐκδώσῃ προσεχῶς καλὸν ἔργον νὰ εἶσθε βέβαιος ὅτι πρῶτος ἐγὼ θὰ τὸ ἐπαινέσω.

Γιάννος Γαρμπῆς.

ΙΔΙΚΑ ΜΑΣ ΚΑΙ ΞΕΝΑ

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Διακεκριμένος καὶ ἀγαπητὸς φίλος τῶν «Χρονικῶν» μᾶς στέλλει τὴν κατωτέρω ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν εὐχαρίστως δημοσιεύομεν. Ἐν τούτοις θὰ μᾶς ἐπιτραπῇ μία παρατήρησις ἀναγκαία πρὸς ἀπόφυγὴν παρεξηγήσεων. Ἔχομεν καὶ ἡμεῖς ἀκριβῶς τὰς ἰδίας γνώμας, αἱ ὁποῖαι ἐκτίθενται εἰς τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὰς ἐφαρμόζομεν μὲ ὅσην ἀκρίβειαν εἶναι δυνατόν, ἂν καὶ γνωστὸν τυγχάνει πόσον ἀντιδημοτικὸν ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ τὸ φύλλον μας οὕτως. Ἡ γνώμη ὅμως τοῦ ἀξιοτίμου ἐπιστολογράφου ὅτι καίομεν θυμιάματα εἰς τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον καὶ ὅτι τοῦτο παρατηρεῖται ἀπὸ τὴν φιλολογικὴν συναναστροφὴν τοῦ συνεργάτου μας; Γιάννου Γαρμπῆ, δὲν εἶναι ὀρθή. Ποῦ ὑπάρχουν τὰ θυμιάματα; Τὰ κριθέντα πρόσωπα δὲν εἶναι ἄξια τῆς κρίσεως ἐκείνης; Ὁ Φωτιάδης, ὁ Ἀμουργιανός, ὁ Πανταζῆς δὲν εἰργάσθησαν διὰ τὰ γράμματα μὲ πόνον καὶ μὲ ἀγάπην; Καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι πρέπον νὰ ὀνομασθοῦν παράγοντες τῆς μικρᾶς λογοτεχνίας τῆς πόλεώς μας; Διότι μόνον διὰ τὴν λογοτεχνίαν τῆς πόλεώς μας πρόκειται καὶ τὸ τάδε ἢ τάδε ἐπίθετον τὸ διδόμενον εἰς τοὺς λογίους μας εἶναι σχετικὸν πρὸς αὐτήν.

Φίλε κύριε Διευθυντὴ τῶν «Χρονικῶν.»

Τὴ δεύτερη ἐμφάνιση τῶν «Χρονικῶν» στὸ φιλολογικὸ ὁρίζοντα τῆς Πόλης μας χαιρέτησα κι ἐγὼ μὲ περίσσιο ἐνθουσιασμὸ καὶ μὲ πολλὲς ἐλπίδες.

Ἐνόμισα πὼς ἕοτερα ἀπ' τὸ πρῶτο νανάγιο, ναι ἄγιο ὅπου δυστυχῶς καταστολάζουν, γιὰ τὴν ἴδια αἰτία, ὅλα τὰ φιλολογικά μας περιοδικὰ αὐτὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, τὰ «Χρονικὰ» ἐρχόντανε ν' ἀνοίξουν ἕνα δρόμο καινούργιο, ξεχωριστό, δικό τους, ἀσυνήθιστο, ποὺ θὰ τὰ ἀπαλλάξῃ ἀπ' τὸ χαντάκωμα καὶ θὰ τὰ φέρνε στὴν ἐπιτυχία καὶ στὴ ζωή.

Μοῦ φάνηκε πὼς θὰ εἴχαν νοιώσει τὴν ἀποστολή τους, μιὰ μεγάλη καὶ ἅγια ἀποστολὴ καὶ πὼς θὰ τὴν ἐκτελοῦσαν μὲ ὅλη τὴν εὐλάβεια καὶ μὲ ὅλο τὸ φανατισμό, ποὺ ἐμπνέει ἡ πραγματικὴ συναίσθηση τῆς ἐξυπηρετήσεως τῆς Τέχνης.

Πολλὰ προπάντων φύλαγα ἀπ' τὴν κριτική τους, μιὰ κριτικὴ εἰλικρινῆ καὶ τιμία, ποὺ θἄβαζε τὸν καθένα στὴ θέση του, λέγοντας στὸν καθένα τί εἶναι καὶ στοὺς πολλοὺς τί εἶναι ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς στύλους καὶ τοὺς παράγοντας τῆς δυστυχισμένης μας λογοτεχνίας.

— Μιὰ κριτική, ποὺ πιάνοντας τὸ τσαπὶ στὸ χέρι, θὰ ξεκαθάριζε ἀλύπητα τὸ φιλολογικό μας χωράφι ἀπ' ὅλα τὰ βρωμοχόρταρα ποὺ τὸ πνίγουν καὶ θἄφηνε νὰ διοῦμε κι ἐμεῖς οἱ τριγυρνοί ποὺ μὲ λαχτάρα παρακολουθοῦμε, βοιβοὶ κι ἀμίλητοι, τὴ βλάστησή του, ἂν ἔχουμε κανένα δυὸ ἀληθινὰ λουλούδια!

Καὶ θἄτανε μεγάλη δουλιά, ποὺ θἄφτανε νὰ τὰ τιμήσῃ καὶ νὰ τὰ δοξάσῃ τὰ «Χρονικὰ» καὶ σᾶς μαζῆ τους αὐτὸ ποὺ σᾶς λέγω. Θἄτανε μεγάλος ὁ μισθός σας, γιατὶ ὁ κόσμος συνήθηκε πιὰ τὰ μασημένα λόγια, τὴ ρεκλάμα καὶ τὰ θυμιάματα.

Εἶναι πιὰ καιρὸς νὰ νοιώσῃ τὸ Ρωμαΐικο γιὰ κάθε πρᾶγμα τί ἔχει καὶ τί τοῦ γίνεται καὶ μέσα ἀπ' ὅλη τὴν ἀκαταστασία καὶ τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴ ψευτιὰ ποὺ πλημμύρησε νὰ ξεχωρίσῃ ὅ,τι χωρὶς νὰ ντρέπεται μπορεῖ νὰ λέγῃ πὼς εἶναι δικό του καὶ νὰ τὸ καλιεργήσῃ καὶ νὰ τὸ τιμήσῃ καὶ νὰ τὸ χαρῇ!

Φτάνουν τὰ ψέματα!.. Κοροϊδευόμαστε μοναχοί μας; μᾶς κοροϊδεύουν κ' οἱ ξένοι... Μὰ τὸ κοροϊδεμα αὐτὸ ποὺ κατάντησε μόδα δὲν τὸ φύλαγα ποὺ θὰ ἐξακολουθοῦσε καὶ μέσα στὰ «Χρονικά».

Καὶ δὲν ἔπρεπε!

Ὡστόσο ἀπ' τὸν πρῶτον ἀριθμὸ διέκρινα τὸ μικρόβιο ποὺ καταμαραίνει τὴ φτωχή μας λογοτεχνία· στὸ δεύτερο ἀριθμὸ τὸ μικροσκόπιο ἦταν περιττό.

Φτάνει πιά! Οἱ παλιοὶ οἱ δρόμοι μᾶς φέρανε στὸ θάνατο! Ἀλλάξτε δρόμο, γιὰ τὴν ἀγάπη τῆς ἀλήθειας, γιὰ τὴν ἀγάπη τῆς ζωῆς.

Παναγ. Μπεκές.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

Ἀπέλασε κι' ὁ τελευταῖος ποιητὴς τῆς ὡραίας ἐκείνης ἑπτανησιακῆς πλειάδος, τῆς πλέον φωτισμένης καὶ τῆς πλέον μεγαλουργοῦ, ποὺ ἀριθμοῦσε εἰς τοὺς κόλπους της ἕνα Σολωμό, τὸν Κάλβο, τὸν Τερτζέτη, τὸν Τυπάλδο, τὸν Λασκαράτο, τὸν Πολυλᾶ, τὸν Καλοσγούρο, τὸν **Μάντζαρον.**

Απέθανεν εἰς βαθὺ γῆρας, μακρὰν τοῦ θορύβου, ὡς ἐρημίτης ποιητής. Τὰ ἑλληνικὰ γράμματα θὰ κλαίουν ἐπὶ μακρὸν τὸν ὥριμον καὶ γλυκὺν σκαπανέα των. Ὁ Γ. Μαρκορᾶς δὲν ὑπῆρξε μεγάλος ποιητής. Ἀλλ' εἰς τοὺς στίχους του βλέπει ἐνίοτε κανεὶς τὴν γλυκύτητα ἑνὸς Τυπάλδου, τὴν σκέψιν ἑνὸς Σολωμοῦ καὶ τὴν ὀρφικὴν μουσικὴν ἑνὸς Κάλβου. Γέρων ἤδη ἐξέδωκε τὸν πρῶτον τόμον τῶν Ποιημάτων του, εἰς τὸν ὁποῖον περιλαμβάνεται καὶ ὁ «Ὅρκος» εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκει τις πλαστικωτάτους στίχους καὶ ὡραίας εἰκόνας. Ἡ εἰκὼν ποὺ ζωγραφίζεται τὸ πλησίασμα εἰς τὸ Νησὶ κατὰ τὰ ἐξημερώματα, εἶναι θαυμασία. Ἐκεῖ εἰς τὰς κλιτύας εἶναι θαμμένα τὰ παλληκάρια, δὲν ἔχουν οὔτε σταυρὸ στοὺς τάφους των, ἀλλ' οὔτε καὶ κανένα λιθάρι καὶ τελειώνει τὴν εἰκόνα του μὲ τὸν παρηγορητικὸν στίχον:

«Ἀχ! τῆς πατρίδας ὁ σταυρὸς εἶναι σταυρὸς γιὰ ἐκεῖνους». Ἄλλα ποιήματα τοῦ Γ. Μαρκορᾶ εἶναι: «Τὰ μικρὰ ταξίδια» δημοσιευθέντα τὸ 1891.

—

ΑΓΚΑΘΙΑ ΚΑΙ ΤΡΙΒΟΛΟΙ

Μὲ τὸν τίτλον αὐτὸν ἐξεδόθησαν, τύποις «Ἀνατολῆς» εἰς καλλιτεχνικὸν τόμον, ὀλίγα διηγήματα τοῦ μακαρίτου ὀφθαλμολογίας εἰς τὸ Ἐθν. Πανεπιστήμιον Γιώργη Ἀβάζου. Διὰ τὸ κάλλος των δὲν διακρίνονται, οὔτε εἶναι ἔργα λεπτῆς τέχνης, ἐν τούτοις ἔχουν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα καὶ τύπον καὶ ἀναγινώσκονται πολὺ εὐχαρίστως. Πρὸ πάντων θὰ μείνουν εἰς τὸν λαόν, διότι καὶ ἡ τέχνη των εἶναι προσιτωτέρα εἰς αὐτὸν καὶ τὰ θέματα καὶ διότι ὁ λαὸς ἀρέσκεται περισσότερον εἰς τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἀπιθανότητας.

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

Ὁ Φιλέας Λεμπὲκ εἰς τὸ Mercure de France ὁμιλῶν περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος παρ' ἡμῖν καὶ παραλληλίζων αὐτὸ πρὸς τὰ γλωσσικὰ ζητήματα τῶν ἄλλων ἐθνῶν δὲν εὑρίσκει τας αὐτὰς ἀναλογίας. Διότι ὡς λέγει ἡ ἐμφάνισις τῶν Τούρκων ἐν Βυζαντίῳ ἐμπόδισε τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἡ σύσταις Ἑλλ. Ἀκαδημείας κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Γαλλικῆς τοιαύτης δὲν θὰ ἐπιφέρῃ κατὰ τὴν γνώμην του τὴν ποθητὴν ἑνότητα, ἡ γαλλικὴ Ἀκαδημεία ἐπεκύρωσε τετελεσμένον ἢ ἐν τῷ τελειοῦσθαι γεγονός. Ἐν Ἑλλάδι ὅμως ἐπικρατεῖ ἀκμὴ ὁ ἀγὼν πρὸς καθορισμὸν τῆς γλωσσικῆς ἑνότητος Ἐὰν δὲ οἱ 40 ἀπεφασισθῶν ὑπὲρ τῆς μιᾶς μερίδος, ἡ ἄλλη δὲν θὰ θεωρήσῃ ἑαυτὴν ἡττημένην. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, λέγει, ἡ γραμματικὴ πρέπει νὰ καθορισθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, οὐχὶ δὲ ὅπως, ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρίστων συγγραφέων, διότι οἱ ἄριστοι Νεοέλληνες συγγραφεῖς δὲν παρουσιάζουν γλωσσικὴν ἑνότητα. Στρέφων τὸν λόγον κατόπιν ἐπὶ τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας ἀναφέρει τοὺς ὁπωσδήποτε διὰ τοῦ ἔργου των ἐπιδράσαντας ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος Ἐν τέλει ἀναφέρει τὸν Μίχαν, ὁ ὁποῖος, λέγει, μὲ τ' «ἀπομνημονεύματα κόρης» ἀπεχωρίσθη τοῦ σχολαστικισμοῦ, ἀποδείξας ὅτι ἔχει ἀληθὲς τάλαντον διηγηματογράφου, τὸν Παπαστρατηγάκην, ὁ ὁποῖος καίτοι ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν Νίτσε, ἐκφράζει ἐν τούτοις εἰς τοὺς «Γίγαντας» πρωτότυπα τὰς ἰδέας του, ὑποσχόμενος τέλειον ἔργον, τὸν Ἀχ. Γεωργιάδην, ὁ ὁποῖος ἁπλᾶ, κατὰ τρόπον λαϊκόν, ξετυλίζει τὴν παραλλάσσουσαν εἰς χρώματα ταινίαν τῶν μικρῶν διηγημάτων του, ὑπὸ τὸν τίτλον «Σὰν παραμύθια», διὰ τὰ ὁποῖα, λέγει αἰσθάνεμαι μίαν ζωηρὰν προτίμησιν (prédilection)· μοῦ δίνουν τὸν πόθο νὰ ξανανοίξω τὰς σελίδας τοῦ Χρηστοβασίλη καὶ Ἐρωταλιώτη· ὁ «Ἀργύρης» κυρίως εἶναι κάτι ποὺ πρέπει νὰ διαβασθῇ. «Γράφει τις πάντοτε καλά, λέγει ὁ Ρεμὺ ντὲ Γκουρμόν, ὅταν μεταχειρίζεται ἀφελῶς τὴν φιλολογικὴν γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς του· μοῦ ἦτο πάντοτε ἀδύνατον νὰ ἀναγνωρίσω μίαν ὑψηλὴν καὶ μίαν χαμηλὴν λατινικήν, μίαν ποὺ ἔχει μορφωτικὰς ἀρετὰς καὶ μίαν ποῦ δὲν ἔχει, αὐτὸ δὲ ἔξω ἀπὸ κάθε αὐστηρῶς γλωσσολογικὴν ἄποψιν». Ὁ Φιλέας Λεμπὲκ ἀναφωνεῖ ἐπὶ τούτῳ Πῶς νὰ ἀρνηθῇ τις τὴν φιλολογικὴν ἀρετὴν μιᾶς γλώσσης ποὺ παρήγαγε σημαντικὰ ἔργα ὡς τὸν Ἐθνικὸν Ὕμνον. Διὰ τὰ «Δύο Ἀδέρφια» τοῦ Ψυχάρη θὰ ὁμιλήσῃ προσεχῶς ἐκτενέστερον, διότι, λέγει, εἶναι ἀπὸ τὰ ἔργα ἐκεῖνα ποὺ ἐγράφησαν διὰ νὰ ζήσουν.

—

Η ΤΕΧΝΗ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑ

Blaikie Murdoch ἐν μικρῷ τομιδίῳ ἐξ 80 σελίδων ἐκθέτει τὰ τῆς Ἀναγεννήσεως τῆς τέχνης ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1890 Ὁ Βάγνερ λέγει προπαρεσκεύασε μίαν ἐπανάστασιν εἰς τὰς αἰσθητικὰς ἰδέας· ὁ Ἴψεν ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἀτόμου. Οἱ Ἄγγλοι καλλιτέχναι τῆς προγενεστέρας περιόδου ὑπέστησαν τὴν Γερμανικὴν ἐπιρροήν· τὴν φορὰν ταύτην ἡ ἐπιρροὴ τῆς Γαλλίας ὑπερίσχυσε. Εἰς τὴν ζωγραφικὴν ἐπέδρασεν ὁ Μανέ, εἰς τὴν ποίησιν πρῶτον ὁ Μπωδελαὶρ, κατόπιν ὁ Μαλλαρμὲ καὶ ὁ Βερλαίν, εἰς τὸ μυθιστόρημα, ὁ Φλωμπέρ, ὁ Μωπασάν, ὁ Ζολᾶ καὶ ὁ Τουργένιεφ. Ὁ κ. Murdoch καθορίζει μετὰ θαυμασίας ὀξυδερκείας τὰς σχέσεις τῶν Γάλλων maîtres μετὰ τῶν καλλιτεχνῶν τῆς νέας Ἀγγλικῆς γενεᾶς Τὸν ἀντίποδα τῆς νέας αὐτῆς σχολῆς ἀποτελεῖ ὁ Κίπλιγκ μὲ τὸν φρενιτιῶδη ἰμπεριαλισμόν του.

—

ΤΟ «ΑΝΩ ΚΑΤΩ»

Τὴν Κυριακὴν θὰ κυκλοφορήσῃ τὸ πρῶτον φύλλον τοῦ σατυρικοῦ περιοδικοῦ «Ἄνω-Κάτω», τοῦ ἐποίου διευθυντὴς εἶναι ὁ καλήτερος τῶν σατυρικῶν μας Χρίστος Δελιγκιαβούρης Θὰ ἔχῃ πολλὰς γελοιογραφίας καλλιτεχνῶν τῆς πόλεώς μας καὶ τῶν Ἀθηνῶν, ὀκτὼ μεγάλας σελίδας, ὁλοσέλιδον καλλιτεχνικὴν εἰκόνα καὶ θὰ ἐκτυπώνεται μὲ δύο χρώματα. Ἦλθε πλέον καιρὸς νὰ ἀναφανῇ καὶ εἰς τὴν πόλιν μας ἕνα σατυρικὸν φύλλον. Ὁ κόσμος τὸ διψᾷ.

—

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Μὲ τὸν τίτλον αὐτὸν ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοῦ Ἀλμπὲρ Ρέτζιο μελέτη περὶ τῆς λογοτεχνικῆς κινήσεως τῆς Εὐρώπης. Εἰς τὴν νεωτέραν ἑλλ. καὶ τουρ. φιλολογίαν ἀφιερώνει σελίδας τινάς, περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσωμεν προσεχῶς.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Τύποις Ε. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ.
Κουρσοὺμ Χὰν ἀρ. 3